

T.C.

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİMDALI

**OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE ÇOCUKLARIN BAĞLANMA BİÇİMİ
İLE SOSYAL BECERİ VE PROBLEM DAVRANIŞLARI
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

İMREN YILMAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN.: Yrd. Doç. Dr. Hüseyin ÜNÜBOL

İSTANBUL, 2018

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİMDALI

**OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE ÇOCUKLARIN BAĞLANMA BİÇİMİ
İLE SOSYAL BECERİ VE PROBLEM DAVRANIŞLARI
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

İMREN YILMAZ

144102159

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN.: Yrd. Doç. Dr. Hüseyin ÜNÜBOL

İSTANBUL, 2018

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI

GENEL BİLGİLER

Öğrenci No	:	
Öğrenci Adı Soyadı	:	İmren Yılmaz
Anabilim Dalı	:	Klinik Psikoloji
Tez Danışmanı	:	Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Ünübol
Tezin Başlığı	:	Okul Öncesi Dönemde Çocukların Bağlanma Biçimi ile Sosyal Beceri ve Problem Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelemesi

TEZ SAVUNMA SINAVI TUTANAĞI

Toplantı Tarihi	:	17.01.2018	Saati	:	11:00
-----------------	---	------------	-------	---	-------

Öğrenci Savunmaya : **GELDI**

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca tez bilimsel olarak incelenmiş, adayın tez çalışmasını sunmasının ardından, adaya tez çalışması ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tez çalışmasıyla ilgili aşağıdaki kararı,

OY BİRLİĞİ **OY ÇOKLUGU**

- Yapılan savunma sınavında adayın başarılı bulunması sonucunda tez **KABUL** edilmiştir.
- Yapılan savunma sınavı sonucunda tezin **DÜZELTİLMESİ** için ay **EK SÜRE** verilmesinin Enstitü Müdürlüğüne önerilmesi kararı alınmıştır. (en fazla 3 ay)
- Yapılan savunma sınavının sonucunda tezin **REDDEDİLMESİ** kararı alınmıştır.

Savunmada Tezin Başlığı : **Değişmedi.** **Değişti.**

Tezin Yeni Başlığı :

Öğrenci Savunmaya : **GELMEDİ**

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca yukarıda belirtilen tarih ve saatte Tez Savunma Jürisi toplanmış ancak ilgili öğrenci savunma sınavına gelmemiştir. Adayın tez çalışmasını Jüri önünde sunmadığı için yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tez çalışmasıyla ilgili aşağıdaki kararı,

OY BİRLİĞİ ile REDDEDİLMİŞTİR.

ile almıştır.

Tez Sınavı Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmza
Danışman Üye	Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Ünübol	
Üye	Doç. Dr. Gökben Hızlı Sayar	
Üye	Doç. Dr. Korkut Ulucan	

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Okul Öncesi Dönemde Çocukların Bağlanma Biçimlerinin Sosyal Beceri Ve Problem Davranışlarına Olan Etkisinin İncelenmesi” isimli bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun olarak tarafımda yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynakçada gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıkları yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

17.01.2018

İmren YILMAZ

TEŞEKKÜR

Öncelikle tez sürecimde bilgisini, görüşlerini benimle paylaşarak bana rehberlik eden, her zaman hoşgörölü ve sabırlı davranan değerli hocam, tez danışmanım; Yrd. Doç. Dr. Hüseyin ÜNÜBOL' a teşekkürlerimi sunarım.

Her konuda imkân sağlayan ve desteklerini esirgemeyen okul müdürüm Hakan ASMA'ya; zorlu geçen ama bir o kadarda zevk aldığım veri toplama sürecinde, uygulama yaptığım okullarda bana kolaylık sağlayan okul müdürlerine, öğretmenlerine, araştırmaya katılan tüm çocuklara ve annelerine yürekten teşekkür ederim.

Verileri toplama sürecimde en az benim kadar koşuşturan, destek ve yardımlarını her daim kalpten hissettiğim, her zaman güler yüzlü olan can zümrem Psk. Dan. Bahriye VARATLI'ya; iyi günlerimde olduğu gibi tüm sıkıntılı günlerimde de yanımda olan, beni her zaman yüreklendiren ve ışığı ile yolumu aydınlatan can dostum Psk. Hilal DİLMENLER'e; mesafelerin anlamsız olduğunu bana her daim hissettiren ve motivasyonumu her zaman arttıran canım arkadaşlarım Psk. Ece ÇELİKBİLEK ve Psk. Merve TERZİOĞLU'na; geç tanıdığım ama iyi ki tanımışım dediğim, bu sürecimde iki canlı hali ile görüşlerini paylaşarak destek olan arkadaşım Psk. Merve KOYUNCU 'ya çok teşekkür ederim.

Varlığı ile çok mutlu olduğum, yaşam kaynağım yeğenim Sıla YILMAZ' a ve onun dünyaya gelmesine vesile olan canım abim Serhat YILMAZ'a ve yengem Tuğçe YILMAZ'a teşekkür ederim.

En büyük teşekkürümü de bu günlere gelmemde, hayal ettiğim hedeflerime ulaşabilmemde büyük emeği olan ve emeklerini asla ödeyemeyeceğim annem Fikriye YILMAZ' a ve babam Ali YILMAZ' a sunarım.

“Çocuk aklının gelişimi için anne sevgisi, fiziksel gelişimi için gereken vitamin ve proteinler kadar önemlidir.”

John BOWLBY

Başta canım annem Fikriye YILMAZ olmak üzere tüm çocuklara ve annelerine...

ÖZET

(YILMAZ, İmren, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2018)

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE ÇOCUKLARIN BAĞLANMA BİÇİMİ İLE SOSYAL BECERİ VE PROBLEM DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Özet: Bu araştırmanın amacı okul öncesi dönemde çocukların bağlanma biçimlerinin sosyal beceri ve problem davranışlarına olan etkisi ve bu değişkenlerin demografik değişkenlerle olan ilişkisinin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini, 2017-2018 eğitim öğretim yılında Tekirdağ ili Çerkezköy ilçesinde M.E.B'na bağlı olan bağımsız anaokulları ve ilkokulların anasınıflarında eğitimine devam eden 5-6 yaş grubundaki çocuk ve anneleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini 67 kız, 74 erkek olmak üzere toplamda 141 öğrenciden oluşmuştur.

Araştırmanın verileri toplamak için “Demografik Bilgi Formu”, “Bağlanma Öykü Tamamlama Testi” ve “Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmanın amaçlarına uygun olarak toplanan verilere uygulanan istatistiksel analizler SPSS v21 programı ile yürütülmüştür. Araştırmanın kategorik değişkenleri arasındaki dağılımlar frekans dağılımı ve yüzdelik hesaplamaları ile yapılmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkenlerine göre ölçeklerden alınan ortalama puanların karşılaştırılması için normal dağılım gösteren puanlarda bağımsız örneklem t testi; normal dağılım göstermeyen puanlarda bağımsız örneklem Mann Whitney U testi kullanılmıştır.

Araştırmamızda elde edilen sonuçlar doğrultusunda, çocukların bağlanma biçimleri ile sosyal beceri ve problem davranışlar arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Güvensiz bağlanma biçimine sahip çocukların problem davranış ortalamaları güvenli bağlanma biçimine sahip çocukların ortalamalarından anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. Güvenli bağlanma biçimine sahip çocukların sosyal beceri ortalamaları güvensiz bağlanma biçimine sahip çocukların ortalamalarından anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. Çocukların cinsiyetine, annelerinin eğitim durumuna, annelerinin çalışma durumuna ve 0-1 yaş döneminde onları yetiştirenlere göre güvenli-güvensiz bağlanma biçimlerinin dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Bağlanma, Sosyal Beceri, Problem Davranış, Okul Öncesi

ABSTRACT

(YILMAZ, İmren, Master's Thesis, İstanbul, 2018)

INVESTIGATION OF THE ASSOCIATION BETWEEN CHILDREN'S ATTACHMENT STYLE AND SOCIAL ABILITY AND PROBLEM BEHAVIOUR IN PRESCHOOL AGES

Abstract: The purpose of this study is to investigate the effect of preschooler's attachment styles on their social ability and problem behaviour, another purpose is to evaluate the relationship between those and demographic variables. Correlational survey method was used. Study consists of 5-6 age-group children and their mother's which attend independent kindergardens and primary schools that belongs to Ministry of Education in Çerkezköy/Tekirdağ at 2017-2018 academic year. Study sample is 141 students that include 67 girls and 74 boys.

To collect data for study "Demographic Information Form", "Attachment Story Completion Task (ASCT)" and "Preschool and Kindergarten Behavior Scales" were used. Statistically significant data according to purposes of the study was analysed by SPSS v21 program. Distributions among categorical variables of study were made by frequency distribution and percentage computations. According to independent variables of the study, to compare average scores from the scales, for normal distribution scores "Independent Sample T Test"; for non-normal distribution scores "Independent Sample Mann Whitney U Test" was used.

According to outcomes of our study, we found that there is a significant correlation between children's attachment styles and their social ability and problem behaviour. Insecurely attached children's problem behaviour were significantly higher rates than securely attached children. Social ability rates of securely attached children were found significantly higher than insecurely attached ones. There was no significant differences between secure-insecure attachment and their gender, moms' education level, moms' working situation, or who raise them at 0-1 years age.

Key Words: Attachment, Social Ability, Problem Behaviour, Preschool

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	i
TEŞEKKÜR	ii
ABSTRACT	v
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1.1. Problemin Tanımı ve Araştırmanın Önemi	4
1.2. Araştırmanın Amacı	4
BÖLÜM II	7
LİTERATÜR TARAMASI VE KURAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. OKUL ÖNCESİ DÖNEM, OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE EĞİTİM VE ÖNEMİ	7
2.1.1. Sosyal Gelişimin Tanımı ve Okul Öncesi Dönemde Sosyal Gelişim	9
2.1.2. Sosyal Becerinin Tanımı ve Önemi	11
2.1.3. Sosyal Becerinin Temel Öğeleri	13
2.1.4. Sosyal Becerileri Değerlendirme	15
2.2. OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE PROBLEM DAVRANIŞLAR	16
2.2.1. Problem Davranışın Tanımı	16
2.2.2. Problem Davranışların Sınıflandırılması	18
2.2.3. Dışa Yönelimli Problem Davranışlar	18
2.2.3.1. Dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik bozukluğu	19
2.2.3.2. Karşıt olma, karşıt gelme bozukluğu	19
2.2.3.3. Davranım bozukluğu	20
2.2.4. İçe Yönelimli Problem Davranışlar	20
2.2.4.1. Depresyon	20
2.2.4.2. Kaygı (Anksiyete) Bozuklukları	21
2.2.4.3. Obsesif-kompulsif bozukluk	22
2.2.4.4. Tepkisel bağlanma bozukluğu	23
2.3. BAĞLANMANIN TANIMI VE ÖZELLİKLERİ	23
2.3.1. Bağlanma İle İlgili Teoriler	24
2.3.2. Bağlanma Davranışında Evreler	26
2.3.3. Bağlanmanın Sınıflandırılması	27
2.3.4. Bağlanmanın İleriki Yaşlarda Görülen Etkileri	28
BÖLÜM III	31
YÖNTEM	31
3.1. Araştırmanın Modeli	31
3.2. Evren ve Örneklem	31
3.3. Veri Toplama Araçları	32

3.3.1. Demografik Bilgi Formu	32
3.3.2. Bağlanma Öykü Tamamlama Testi	32
3.3.3. Anaokulu ve anasınıfı davranış ölçeği (preschool and kindergarden behavior scales)	35
3.4. Verilerin Analizi	37
BÖLÜM IV	39
BULGULAR	39
4.1. Çocukların Demografik Özelliklerine İlişkin Betimleyici Bulgular	39
4.1.1. Çocukların Demografik Özelliklerine Göre Sosyal Beceri ve Problem Davranış Düzeyleri ile Güvenli-Güvensiz Bağlanma Biçimleri	42
4.1.2. Çocukların Demografik Özelliklerine Göre Sosyal Beceri Düzeyleri	42
4.1.3. Çocukların Demografik Özelliklerine Göre Problem Davranış Düzeyleri	45
4.1.4. Çocukların Demografik Özelliklerine Göre Bağlanma Biçimleri	49
4.2. Çocukların Bağlanma Biçimlerine Göre Problem Davranış ve Sosyal Becerileri Düzeylerinin Karşılaştırılması	51
BÖLÜM V	60
TARTIŞMA, YORUM, ÖNERİLER	60
5.1. Tartışma ve Yorum	60
5.1.1. Demografik Değişkenler ile Çocukların Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi	60
5.1.2. Demografik Değişkenler ile Çocukların Problem Davranışları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi	62
5.1.3. Demografik Değişkenler ile Çocukların Bağlanma Biçimi Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi	64
5.1.4. Çocukların Bağlanma Biçimi ile Davranış Problemleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi	65
5.1.5. Çocukların Bağlanma Biçimi ile Sosyal Beceriler Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi	66
5.1.6. Kız Çocuklarının Bağlanma Biçimlerine Göre Sosyal Beceri ve Problem Davranış Ölçeğine İlişkin Bulgular	67
5.1.7. Erkek Çocuklarının Bağlanma Biçimlerine Göre Sosyal Beceri ve Problem Davranış Ölçeğine İlişkin Bulgular	67
5.2. Öneriler	69
5.2.1. Yapılacak Araştırmalara ve Araştırmacılara Yönelik Öneriler	69
5.2.2. Ebeveynlere Yönelik Öneriler	69
5.2.3. Öğretmenlere Yönelik Öneriler	70
KAYNAKÇA	72
EKLER	78
ÖZGEÇMİŞ	87

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Çocukların demografik özelliklerine ilişkin frekans dağılımları ve yüzdeleri.	40
Tablo 2. Çocukların annelerinin eğitim ve çalışma durumu ile 0-1 yaş dönemi bakım veren frekans dağılımları ve yüzdeleri	41
Tablo 3. Çocukların cinsiyetlerine göre Sosyal Beceri Ölçeği ve alt ölçeklerinden aldıkları ortalama puanlar, standart sapmalar ve t testi bulguları	42
Tablo 4. Çocukların anne eğitim durumlarına göre Sosyal Beceri Ölçeği ve alt ölçeklerinden aldıkları ortalama puanlar, standart sapmalar ve t testi bulguları.....	43
Tablo 5. Çocukların annelerinin çalışma durumuna göre Sosyal Beceri Ölçeği ve alt ölçeklerinden aldıkları ortalama puanlar, standart sapmalar ve t testi bulguları.....	44
Tablo 6. Çocukların 0-1 yaş dönemlerinde onları yetiştirenlere göre Sosyal Beceri Ölçeği ve alt ölçeklerinden aldıkları ortalama puanlar, standart sapmalar ve Mann Whitney U testi bulguları.....	45
Tablo 7. Çocukların cinsiyetlerine göre Problem Davranış Ölçeği ve alt ölçeklerinden aldıkları ortalama puanlar, standart sapmalar ve t testi bulguları.....	45
Tablo 8. Çocukların anne eğitim durumlarına göre Problem Davranış Ölçeği ve alt ölçeklerinden aldıkları ortalama puanlar, standart sapmalar ve t testi bulguları.....	46
Tablo 9. Çocukların annelerinin çalışma durumuna göre Problem Davranış Ölçeği ve alt ölçeklerinden aldıkları ortalama puanlar, standart sapmalar ve t testi bulguları.....	47
Tablo 10. Çocukların 0-1 yaş dönemlerinde onları yetiştirenlere göre Problem Davranış Ölçeği ve alt ölçeklerinden aldıkları ortalama puanlar, standart sapmalar ve Mann Whitney U testi bulguları	48
Tablo 11. Çocukların cinsiyetlerine göre güvenli-güvensiz bağlanma biçimlerine dağılımları yüzdeleri ve ki-kare analizi bulguları.....	49
Tablo 12. Çocukların annelerinin eğitim durumuna göre güvenli-güvensiz bağlanma biçimi dağılımları yüzdeleri ve ki-kare analizi bulguları.....	49

Tablo 13. Çocukların annelerinin çalışma durumlarına göre güvenli-güvensiz bağlanma biçimleri dağılımları yüzdeleri ve ki-kare analizi bulguları	50
Tablo 14. Çocukların 0-1 yaş döneminde onları yetiştirenlere göre güvenli-güvensiz bağlanma biçimleri dağılımları yüzdeleri ve ki-kare analizi bulguları	51
Tablo 15. Çocukların bağlanma biçimlerine göre Problem Davranış Ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar, standart sapmalar ve t testi bulguları.....	52
Tablo 16. Çocukların bağlanma biçimlerine göre Sosyal Beceri Ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar, standart sapmalar ve t testi bulguları.....	53
Tablo 17. Kız çocukların bağlanma biçimlerine göre Sosyal Beceri Ölçeğinden ve Problem Davranış Ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar, standart sapmalar ve t testi bulguları	55
Tablo 18. Erkek çocukların bağlanma biçimlerine göre Sosyal Beceri Ölçeğinden ve Problem Davranış Ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar, standart sapmalar ve t testi bulguları.....	57

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu araştırma Üsküdar Üniversitesi Klinik Psikoloji yüksek lisans tezi kapsamında, okul öncesi dönemde çocukların bağlanma biçimlerinin sosyal beceri ve problem davranışlarla ilişkisini ve bu değişkenlerin demografik değişkenlerle olan ilişkisini incelemiştir.

Bebek anne rahmine düştüğü ilk andan itibaren annesi ile etkileşim halindedir. Anne karınıda başlayan bu etkileşim doğumdan sonra ise annenin bebeği ile bulunduğu andan itibaren hızla devam eder. Bu süreçte bebek ve anne arasında oluşan duygusal ve özel bağın temelleri atılmış olur.

0-2 yaş olarak belirtilen bebeklik dönemi, bebeğin fiziksel, zihinsel ve duygusal açıdan hızla gelişim gösterdiği bir dönemdir. Bu yüzden bu yaş döneminde bebeğin sadece fiziksel ihtiyaçlarının giderilmesi yeterli olmamaktadır. Bebeğin becerileri henüz gelişmediğinden kendisine bakan kişiye bağımlı görünür. Bebeğin zihinsel ve duygusal gelişimi için, bu süreçte kendisine bakan kişi ile kurduğu ilişki oldukça önemlidir (Tüzün ve Sayar, 2006).

Bowlby (1973), insanların kendileri için önemli gördükleri kişilere karşı geliştirdikleri güçlü duygusal bağlar olarak bağlanmayı tanımlamaktadır.

Bağlanma, bebeğin bakım verene gereksinim duyduğunda araması, etrafında olmadığında kendisini tedirgin ve huzursuz hissetmesi, bakım veren kişiye karşı kendini yakın hissetmesi şeklinde gerçekleşen ve hayatı boyunca süren bağ olarak açıklanmaktadır. Bebeğin gelişiminde, fiziksel ve ruhsal olarak sağlıklı bir birey gibi yetişmesinde anne-çocuk arasında kurulan bu ilişki ve ilişkinin kalitesi çok önemlidir. Çocuğun bakım verene kurduğu ilişki, yaşantı ve deneyimler sonucunda bağlanma davranışı ortaya çıkmaktadır. Çocukluk döneminde ortaya çıkan bu bağlanma davranışı kişinin ileriki yaşantılarına ve ilişkilerine aracılık etmesinde etkili olmaktadır (Kaymak, 2015).

Bağlanmayı “çocuk ve annesi arasındaki sürekli olan bağ”, bağlanma davranışını ise “kişinin sonraki ilişki yaşantılarına arabuluculuk edecek bir bağ” olarak nitelendirmiştir (Ainsworth et al., 1978; Akt. Seven, 2006).

Yukarıda bahsedilen araştırmalara göre bebeğin bakım vereni ile kurduğu duygusal bağın çocuğun gelecekteki yaşantısını etkilediği belirtilmektedir. Çocuğun sahip olduğu bağlanma biçimi gelecekteki yaşantısını şu şekilde etkileyebilmektedir.

Gülay ve Akman (2009), güvenli bağlanma gerçekleştiren bebeklerin ilerleyen yaşlarında sosyal ilişkilerinde yaşlılarıyla iyi iletişim kurabilen, onlar tarafından benimsenen, uyumlu kişiler olduğunu, annelerine karşı güvenli bağlanma geliştirmemiş çocukların ise, diğer insanlara da benzer güvensizlikle yaklaştığını ifade eder (Akt. Geçin, 2016).

Sroufe (1978), güvenli bağlanmaya sahip bebeklerin ilerleyen zamanda 3,5 yaş civarında sosyal, çekici, meraklı, liderliğe meyilli ve çevresindekilere karşı ilgili olduğuna dair tanımlarla ilişkili olduğunu göstermiştir (Akt. Çağdaş, 2015).

Yapılan bir başka çalışmada ise güvensiz bağlanma biçimine sahip çocukların güvenli bağlanma biçimine sahip çocuklara göre anksiyete-içedönüklük düzeylerinin daha yüksek olduğunu gözlenmiştir (Ural vd., 2015).

Temel ve duygusal ihtiyaçları zamanında karşılanmayan ya da tutarsız karşılanan çocuklar ebeveynleri ile güvensiz bağ kurarlar, bu çocuklar sevgi ve onay almak için mükemmel çocuk olma çabasına bürünebilirler (Wei et al., 2004).

Ekşi (1990)’a göre çocuk yaşamının ilk yıllarında sürekli bakım verenin değişikliğine maruz kalıyorsa veya uzun süreli anneden ayrı kalarak yaşamını sürdürüyorsa bu süreçte çocuk sağlıklı anne çocuk ilişkisi kuramaz ve çocuğun göstermiş olduğu davranış bozukluklarının altında sosyal ilişki kuramamanın yattığını ifade eder. Anne ile çocuk arasında duygusal olumlu bir bağ oluşmadığı için bu çocuklar sevgi ve dostluk gösteremezler. Diğer kişilerle kurdukları ilişkilerinde yüzeysellik, düşmanca davranışlar ve sosyal olmayan davranışlar görülür (Akt. Çağdaş, 2015).

Orta çocukluk döneminde bulunan çocuklar ve ebeveynleri ile yapılan bir araştırmada, çocukların ebeveynlerine bağlanma biçimlerinin olumsuz yöndeki mükemmelliyetçi kişilik özellikleri ile ilişkili olduğunu gözlemlenmiştir (Çelik vd., 2017).

Özetle, çocuğun hayatındaki temel ilişki kabul edilen, anne-çocuk ilişkisi çocuğun gelişimin en önemli ve hızla gerçekleştiği dönem olan erken çocukluk yıllarında gerçekleşir. Çocukluğun ilk yıllarında edinilen davranışların büyük bir çoğunluğu kişiliği biçimlendirir. Bundan dolayı erken çocukluk yıllarında alınan okul öncesi eğitim de çocuğun yaşantısını etkileyecek olan mühim bir dönemdir.

Okul öncesi eğitim, çocukların fiziksel, zihinsel, psiko-motor, dil, duygusal ve sosyal yönden gelişmelerine; yani farklı gelişim alanlarında beceriler edinmesine önemli katkılarda bulunur. Çocuk ailesi dışındaki sosyal ortamla ilk kez okulda karşılaşır. Bu dönemde çocuğun çevresine uyum sağlayabilmesi için temelde kurduğu anne çocuk ilişkisi oldukça önemlidir. Çocuk bulunduğu okul ortamında akranları ile vakit geçirecek, iletişim kuracak ve sosyal ilişkiler geliştirecektir. Bu ortam sayesinde çocuklar yeni ilişkiler deneyimleyecektir. Çocuğun deneyimlemiş olduğu bu ilişkiler de gelecekteki ilişkilerine etki edecektir. Güvensiz bağlanma biçimine sahip olan çocuklar okul öncesi dönemde tespit edilirse, çocukların ilk sosyalleşme deneyimi yaşadıkları okul öncesi eğitim ortamında bu duruma erken müdahale etme fırsatı bulunabilir. Böylelikle bireyin gelecek yaşantısında yaşayabileceği olası problemlerine de önceden çözüm bulunabilir.

Çocukluğun ilk yıllarındaki sosyal becerilerin gelişimi ilerleyen yıllardaki sosyal becerilerin temelini oluşturmaktadır. Okul öncesi eğitim kurumları da çocukların akranlarıyla sosyal becerilerini geliştirebilecekleri ilk kurumdur. Küçük yaşlarda edinilemeyen sosyal beceriler kişinin yaşamının her aşamasında kendini hissettirmektedir. Okul öncesi dönemde güvensiz bağlandığı fark edilen çocukların sosyal becerilerindeki eksiklikler giderilirse çocuğun gelecek yaşantısı da olumlu etkilenecektir. Böylelikle çocukların sosyal becerileri geliştikçe çocukların problem davranışlarında azalmalar görüleceği de düşünülmektedir. Bunlar doğrultusunda bu araştırma okul öncesi dönemde çocukların bağlanma biçimlerinin sosyal beceri ve

problem davranışlarına olan etkisi ve bu değişkenlerin demografik değişkenlerle olan ilişkisinin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

1.1. Problemin Tanımı ve Araştırmanın Önemi

Literatür tarandığında, dünya genelinde bağlanmanın çok araştırılan bir konu olduğu görülmektedir. Ülkemizdeki literatür incelendiğinde ise okul öncesi dönemde anne çocuk bağlanma ilişkisine yönelik araştırmaların sayısının yeteri kadar olmadığı görülmektedir. Bağlanma, sosyal davranışlar ve problem davranışlarla ilgili ayrı ayrı araştırmalar olsa da bu üç kavramın birlikte ele alındığı araştırmaya rastlanmamıştır.

Bu açıdan araştırmanın temel konusu olan okul öncesi dönemde çocukların bağlanma biçimlerinin sosyal beceri ve problem davranışlarına olan etkisinin incelenip bulunması; literatürdeki bu boşluğu doldurabilir ve anne çocuk arasında yapılan araştırmalara bir yenisini ekleyerek katkı sağlayabilir. Bu araştırma doğrultusunda anne-çocuk arasında kurulan duygusal bağın önemi belirtilerek bu bağın sağlıklı bir şekilde gelişim gösterebilmesi için öneriler sunulması, çocukların ve ailelerinin yaşam kalitelerini arttırabilmelerine ve bu doğrultuda toplumda sağlıklı gelişim gösteren bireylerin yetiştirilebilmesine katkıda bulunmak istenmektedir. Sağlıklı gelişim gösteren bireylerin yetişebilmesi için bu araştırma aracılığıyla anne-babalara, bakım verenlere, okul öncesi eğitimi veren öğretmenlere ve bu kurumlarda görev yapan yöneticilere önerilerde bulunmak için imkân sağlaması açısından oldukça önemlidir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu tezde; okul öncesi dönemde çocukların bağlanma biçimlerinin sosyal beceri ve problem davranışlarına olan etkisi ve bu değişkenlerin demografik değişkenlerle olan ilişkisinin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu amacı gerçekleştirmek için aşağıdaki sorulara cevap aranmaya çalışılacaktır.

1.Güvenli bağlanma görülen çocukların sosyal beceri düzeyi ile güvensiz bağlanma görülen çocukların sosyal beceri düzeyi arasında fark var mıdır?

- 2.Güvenli bağlanma görülen çocukların problem davranış düzeyi ile güvensiz bağlanma görülen çocukların problem davranış düzeyi arasında fark var mıdır?
- 3.Güvenli bağlanma görülen kız çocuklarının sosyal beceri düzeyi ile güvensiz bağlanma görülen kız çocuklarının sosyal beceri düzeyi arasında fark var mıdır?
- 4.Güvenli bağlanma görülen kız çocuklarının problem davranış düzeyi ile güvensiz bağlanma görülen kız çocuklarının problem davranış düzeyi arasında fark var mıdır?
- 5.Güvenli bağlanma görülen erkek çocuklarının sosyal beceri düzeyi ile güvensiz bağlanma görülen erkek çocuklarının sosyal beceri düzeyi arasında fark var mıdır?
- 6.Güvenli bağlanma görülen erkek çocuklarının problem davranış düzeyi ile güvensiz bağlanma görülen erkek çocuklarının problem davranış düzeyi arasında fark var mıdır?
- 7.Okul öncesi çocuklarda bağlanma durumları cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
- 8.Okul öncesi çocuklarda bağlanma durumları anne eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
- 9.Okul öncesi çocuklarda bağlanma durumları annenin çalışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
- 10.Okul öncesi çocuklarda bağlanma durumları 0-1 yaş döneminde çocuğa kimin baktığına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
- 11.Okul öncesi çocuklarda sosyal beceri düzeyleri cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
- 12.Okul öncesi çocuklarda sosyal beceri düzeyi anne eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
- 13.Okul öncesi çocuklarda sosyal beceri düzeyleri annenin çalışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
- 14.Okul öncesi çocuklarda sosyal beceri düzeyleri 0-1 yaş döneminde çocuğa kimin baktığına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

15.Okul öncesi çocuklarda problem davranış düzeyi cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

16.Okul öncesi çocuklarda problem davranış düzeyi anne eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

17.Okul öncesi çocuklarda problem davranış düzeyi annenin çalışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

18.Okul öncesi çocuklarda problem davranış düzeyi 0-1 yaş döneminde çocuğa kimin baktığına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

BÖLÜM II

LİTERATÜR TARAMASI VE KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. OKUL ÖNCESİ DÖNEM, OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE EĞİTİM VE ÖNEMİ

Okul öncesi 0-72 ay yıllarını kapsayan; bilişsel, sosyal, duygusal, psikomotor ve dil gelişimin hızlı olduğu; bilgi, beceri ve alışkanlıkların kazanılmasında kritik rol oynayan bir dönemdir. Bu dönemde edinilen bilgi, beceri ve alışkanlıklar çocuğun tüm yaşantısını etkileyebilecek güce sahiptir (Erbay, 2008).

Eğitim ilk durağı ailedir. Okulda ve daha sonrasında yapılan tüm çalışmaların katkısıyla ömür boyu sürmektedir. Okul öncesi, eğitim basamağının ilkinin oluşturduğu önemli bir dönemdir. Bu dönemde başlayan okul öncesi eğitimin en temel amacı çocuğa olumlu sosyal davranışlar kazandırarak toplumsallaşma sürecine katkıda bulunmak ve rehberlik etmektir.

“Erken Çocukluk” şeklinde de ifade edilen “Okul Öncesi Eğitim; çocuğun doğumu ile başlamış olan ve ilk kez okula başladığı zamana denk süren dönemi içeren ve sonraki yaşantılarında önemli etki gösteren: çocukların bedensel, sosyal-duygusal, psikomotor, zihinsel ve dil gelişimlerini çoğunun tamamına erdiği bir dönemdir (Aral vd., 2003).

Çocuğun okul öncesi dönemde içinde olduğu çevre çocuğun davranışlarında ve kişiliğinde birçok yönden etkin rol oynamaktadır. Eğitim ilk aşamada ailede başlıyor olsa da aile ortamı çocuğun gelişimi ve sosyalleşmesi açısından yeterli uyarana sahip değildir. Çocuğun kendini tanıması yetenek ve becerilerini ortaya çıkartması oldukça önemlidir. Okul öncesi eğitim kurumları çocuğun sahip olduğu ilgi ve yetenekleri ortaya çıkartmak konusunda oldukça etkili yerlerdir. Çocuğun çevresiyle uyumlu iletişim ve etkileşim kurmasına olanak veren yerler okul öncesi eğitim kurumlarıdır. Okul öncesi dönem çocuğun gelişimi açısından önemli bir dönem olduğundan, bu dönemde eğitimin istenilen nitelikte ve kalitede verilebilmesi oldukça önemlidir.

Okul öncesi dönemde öğretilmek istenen kavramlar çocuğa uygun bir biçimde somuta indirilerek verilir. Okul öncesi kurumlar çocuklara kuralların en etkili öğretilbildiği yerlerdir. Çocuklar yaşitlarıyla vakit geçirerek onlarla iletişim kurup sürdürmeyi, yemek yemeği, uyumayı ve oynamayı öğrenirler. Çocuklar başkasının, bir diğersinin varlığından haberdar olurlar, “ben ve “başkası” kavramlarının farkına varır yardımlaşma ve işbirliği duygularını geliştirmiş olurlar (Yavuzer, 2016).

Bir de fizyolojik açıdan bakmak gerekirse; bebek anne karnına ne zaman düşerse o andan itibaren beynin gelişimi başlar. Doğumdan sonraki ilk yıllar beyin gelişiminin en kritik olduğu dönemdir. Beynin çalışma sistemi nöronlar ve bunların birbirlerine olan bağlantılarına dayanır. Çocuğun çevresinden aldığı uyarılar bağlantılarını güçlendirmekte ve kalıcı hale getirmektedir. Bu şekilde çocuğun öğrenme süreci başlar ve gelişmesi devam eder. Bu yüzden deneyimler ve çevredeki uyarıcılar önemlidir. Çocuğa zengin bir uyarıcı ortamı sunulduğunda çocuğun öğrenme becerisi de güçlenir. Bu ortamı sağlayabilmek adına çocuğun içinde bulunduğu koşulları erken yaşlardan itibaren geliştirmek ve zenginleştirmek oldukça önemlidir. Bundan dolayı erken çocukluk döneminde çocuğun okul öncesi eğitim alması beyin gelişimi açısından da oldukça önemlidir (Oral vd., 2016).

Çocuğun erken yaşlardan itibaren iyi bir biçimde desteklenmesi gelecekte çocuğun daha başarılı, kendini ifade edebilen, olumlu davranışlarının ön planda olduğu bir birey olarak yetişmesine etki edecektir. Okul öncesi dönemde verilen eğitiminin bilişsel, fiziksel, sosyal ve duygusal gelişime olan katkıları göz önünde bulundurulduğunda bu eğitimin yetişkinlik yıllarını etkilemesinden dolayı gelecekteki toplum sağlığı açısından da etkinliği gözden kaçırılmamalıdır (Kandır, 2001).

Çocuklar kendilerine özgün olarak değişime ve gelişmeye açık, alıcı varlıklardır. Bundan dolayı çocukların okul öncesi dönemde birçok uyarıcıyla karşılaşmaları ve iyi bir eğitim ortamının sunulması önemlidir (Koçak, 2001).

Okul öncesi eğitim kurumları, temel olarak eğitim vermenin dışında çocuklar için diğers insanlarla bir araya geldikleri ve sosyal beceriler geliştirmeyi öğrendikleri yerlerdir.

Sosyal beceriler ve olumlu sosyal davranışlar okul öncesi dönemin gelişim görevlerindedir. Bu yüzden sosyal gelişimin temelleri okul öncesi dönemde atılmaktadır. 0-6 yaş döneminde öğrenilen davranışlar ve beceriler ilerleyen yıllardaki sosyal uyum başta olmak üzere birçok alanda etkisini göstermektedir (Kargı vd., 2016).

Yukarıda araştırmalarda da belirtildiği gibi okul öncesi eğitim kurumları, ‘ağaç yaşken eğilir’ misali, çocukları erken dönemde işleyerek tüm yönleri ile sağlıklı bireyler olarak yetiştirmelerine katkı sağlamak istemektedir.

2.1.1. Sosyal Gelişimin Tanımı ve Okul Öncesi Dönemde Sosyal Gelişim

Sosyal gelişim, çocuğun doğumundan yetişkin oluncaya kadar geçirdiği süre zarfında diğer bireylerle olan ilişkilerinin ve onlara yönelik olan davranışlarının tümüdür. Sosyal gelişimin bir parçası olarak kişilerde çeşitli tutum ve davranışlar oluşur (Çubukçu ve Gültekin, 2006). İnsanın içinde olduğu toplumun ondan beklediği ve yapmasını istediği davranışları yapacak şekilde kişinin gelişmesi sosyal gelişimi oluşturur. Sosyal gelişim toplum içerisindekilerle kişinin iyi geçinmesi ve uyum sağlamasıdır (Aral vd., 2001).

Gülay (2004), sosyal gelişim, bebeğin kendi vücuduyla başlayan ve bebeğin çevresindeki insanları keşfetmesiyle devam eden gittikçe genişleyen bir bütündür. Bebek bedeninin nerede sonlanıp nerede başladığının farkına varırken, bu tekrarlar deneyimler ve olgunlaşma ile bireyselliğinin farkında olmaya başlar ve bu durumu ilişkilerine yansıtır. Sosyal dünyaya katılımı insanlarla kurduğu etkileşimle olur. Etkileşim yardımıyla önce anne ve babasını daha sonrasında gruplar ve kurallarla tanışır. Bebek büyüdükçe sadece ailenin değil birçok sosyal grubun üyesi olur ve bunun bilincindedir (Akt. Kargı vd., 2016).

2 yaş çocuğu, ailesi dışındaki kişilerle ilişki kurmaya başlar. 2 yaş, çocuğun yetenek ve becerilerini “güçlü olma” ve “bağımsızlık” duyguları etkilemektedir. 2 yaşın başlangıcıyla çocuklar; benmerkezci, bağımlı bir kişi yerine, bağımsız olmalarının beklendiğini öğrenirler. Ayrıca birtakım davranışların belirli ortamlarda uygulanması gerektiğini öğrenmeye başlarlar. Anne babanın da etkisiyle geliştirilen bu tip

davranışların tamamı “Sosyalleşme Olgusu”nun ilk aşamasını oluşturmaktadır (Yavuzer, 2016).

İlk çocukluk yaşamının önemli noktasını, çocuk ve ailesi için “altın yaş” olarak da adlandırılan 5 yaş oluşturur. Çocuğun yeterli oluşu, 5 yaşın en belirgin özelliğidir. Bilgili ve olgun bir birey görünümüne sahip olan çocuk, çevresine karşı arkadaşça bir tavır içerisinde. Bu yaştaki çocuk kabiliyet ve becerilerinden yararlanmak ister, hak ettiği sorumluluklara sahip olmaktan hoşnuttur. Bu sürecin sonunda 5 yaş çocuğu artık toplumsallaşmış bir birey görünümündedir (Yavuzer, 2016). Kısaca, 5 yaş çocuğu kendi kendine yetebilmektedir ve sosyaldır, kendinden emin ve uyumludur, rahat ve ciddidir ayrıca dikkatli ve kararlıdır (Yavuzer, 2002).

2-5 yaş arasında bulunan çocuk, kendi girişimi ile başkalarından bağımsız olarak bir şeyler başarmaya başlar, kendi bağımsızlığını fark eder. Kıyafetini kendi seçer, ayakkabısını giyebilmek ve bağlamak için çabalar, sokağa çıkıp oynamak ister. Çocukların bağımlılık davranışı bu dönemde kendini pek göstermez. Çocuklar sosyal gelişimin bir süreci olarak oyun davranışlarında da gelişim gösterirler. Önceden her oyuncuğa saldıran “başkasının oyuncuğu” kavramını anlamayan çocuk bu süreçte paralel oynayan çocuk durumuna gelir. Yani çocuğun diğer çocuğun oyununa karışmadan, onun yanı sıra oyun oynaması. İlerleyen aşamada oyun ilişkilerindeki gelişim işbirliğine dayalı oyun aşamasına gelir. Bu durumda her çocuk aynı oyun içinde yer alarak farklı görevler üstlenir (Cüceloğlu, 2008).

Allen ve Marotz (2000), küçük çocukların dil, zihinsel beceriler ve sosyal davranışlarının farklı yaşlarda değiştiğini tanımlamıştır. Okul öncesi dönem süresince, çocuğun tüm gelişim alanlarında değişiklikler gösterdiğini belirtmektedirler. Çocuğun sözlü ve bilişsel becerilerinin hızlı bir biçimde geliştiğini ve bu durumda çocuğun kendi davranışları üzerinde kontrol sahibi olduğunu, problem çözme becerisinin ve düşüncelerini ifade etmesinin geliştiğini belirtmektedirler. Bu süreçlerde çocuk aynı ortamda bulunduğu arkadaşlarından bağımsız olarak oyun oynamakta ve etkileşimli, işbirlikçi oyuna geçiş yapmaktadır (Akt. McGinnis, 2003).

Yaşamın ilk altı yılında çocuğun sosyal gelişiminde hızlı ve önemli olan gelişimler görülmektedir. Çocuklar bu dönemde kendi benliklerini keşfederken aynı

zamanda çevresini de keşfetmektedir. Sosyal gelişimin temel taşlarını okul öncesinde alınan eğitim, oyun faaliyetleri, akranlar ve aile oluşturmaktadır. Okul öncesinde sosyal ilişkiler kurulmasıyla, çocuğun sosyal ağı oluşmaktadır. Anne ile başlayan ilk sosyal ilişki süreci, evde yaşayan diğer bireyler, arkadaşları ve öğretmenleri ile etkileşim kurdukça da sürekli genişlemektedir. Bu ağın genişlemesi sosyal ilişkilere de yansımaktadır (Kargı vd., 2016).

2.1.2. Sosyal Becerinin Tanımı ve Önemi

Yüksel (1998)'de sosyal beceriyi, başkalarından olumlu tepkiler alınmasını sağlayan ve olumsuz tepkileri önleyerek iletişimin daha sağlıklı olmasını sağlayan, sosyal olarak kabul edilebilir olan, çevreye etki eden ve amaca yönelik olan, sosyal içeriğe göre değişim gösteren, fark edilen veya fark edilemeyen bilişsel ve duyuşsal unsurları kapsayan davranışlar olarak tanımlamıştır.

Çubukçu ve Gültekin (2006), sosyal beceriyi; çeşitli etkileşimlerde kişinin başkalarının ve kendisinin duygu, düşünce ve davranışlarını anlaması, kavrayabilmesi ve ona uygun davranışlar gösterebilmesi olarak tanımlar.

Hersen ve Eisler (1976), sosyal becerileri bireyin doğal çevrelerinde, başkalarıyla başarılı bir şekilde etkileşimde bulunma yeteneği olarak tanımlamaktadırlar (Akt. Bacanlı, 2014).

Sosyal bir varlık olan insan, doğumundan itibaren çevresinde bulunanlarla etkileşime girer. Çocuklar dil gelişimlerinin beraberinde arkadaş edinmeye ve ilk sosyal ilişkilerini kurmaya başlarlar. Sosyal beceriler, çocuğun duygusal sağlığında oldukça önemli rol oynamaktadır. Aynı zamanda kültürel çevremizle uyumlu bir şekilde iletişim ve etkileşim kurmamızı da sağlayan becerilerdir. Bundan dolayı çocukların sosyal becerileri onların sosyalleşmesini gerçekleştirirken, içinde buldukları toplumunda sağlıklı olmasına zemin hazırlamaktadır.

Bacanlı (2014), sosyal becerileri, bireyin diğer kişilerle karşılıklı ve sağlıklı bir biçimde etkileşime geçmesini sağlayan beceriler olarak tanımlar. Bireylerin sosyal

becerilerini davranışlarına aktardıklarını ve bu aktarmanın da sosyal beceri sürecini oluşturduğu belirtir.

Yüksel (1999), tüm insanların gidermek zorunda olduğu duyuşsal, sosyal ve fizyolojik ihtiyaçları mevcuttur. İnsanlar ihtiyaçlarını giderirken çevreyle etkileşim kurmaktadır. Etkileşim bireyin hayatını zenginleştiren ya da fakirleştiren sihirli bir olay olarak kabul edilmektedir. Kişilerarası önemli olan bu etkileşim zenginleştiren en önemli değişkenlerden birinin sosyal beceriler olduğunu belirtir.

Çocukların sosyal ve duygusal gelişim aşamalarında çevresine uyum sağlayabilmesi önemlidir. Çocukların bu sırada edinmeleri gereken becerilerden biri de sosyal becerilerdir. Erken yaşlarda bu becerilerin çocuklara kazandırılması gerekmektedir (Acun Kapıkıran vd., 2004).

Michelson ve arkadaşları (1983:3), sosyal beceriyi yedi varsayıma dayamaktadır. Bunlar:

1. Sosyal beceriler, ilk olarak öğrenme (gözlem, modelleme, tekrar ve geri bildirim) yoluyla gerçekleşir.
2. Sosyal beceriler, sözel ve sözel olmayan davranışların birleşiminden oluşur.
3. Sosyal beceriler, hem etkili hem de uygun tepki ve yanıtları gerektirir.
4. Sosyal beceriler, toplumsal olumlu tepkilerini en üst düzeye çıkarır.
5. Sosyal beceriler, doğası gereği etkileşimli etkin ve uygun tepki vermeyi (karşılıklılık ve belirli davranışların iyi zamanlamasını) gerektirir.
6. Sosyal beceri performansı, kişinin performansını etkileyen çevresel özelliklerden (yaş, cinsiyet gibi) etkilenir.
7. Sosyal performanstaki eksiklik ve fazlalıklar müdahale için hedef alınabilir.

Gresham ve Elliot (1987:167)'de sosyal becerilere yönelik yapılmış tanımları üç kategoride incelemişlerdir:

1. Akran kabulü tanımı: Akranlarınca kabul edilen ya da akranlarıyla popüler olan çocukların sosyal yeterliliğe sahip olduğu kabul edilir.

2. Davranışsal tanım: Burada sosyal beceriler bir diğerinin davranışına bağlı olarak yüksek pekişme olasılığı yaratan ve belirli durumlardaki davranışlar olarak tanımlanır. Bu durumda güvenceye alma, durumu sürdürme veya azaltma kişinin sosyal davranışına bağlıdır. Sosyal becerilerin davranışsal tanımı, akran kabul tanımına göre daha avantajlıdır.

3. Sosyal geçerlik tanımı: Sosyal becerilere ilişkin diğer bir tanımlama, sosyal geçerlik tanımıdır. Bu tanım diğer iki tanımı birleştirici özellik taşımaktadır. Tanım çocuğun edindiği kazanımları sağlamlaştırmasına yardımcı olan, belli durumlarda gösterilen davranışlar olarak tanımlanmaktadır.

Erken çocukluk döneminde çocuğun sosyal olarak gelişimine önem verilmektedir. Son zamanlarda yapılan araştırmalarda, okul öncesi dönemde belirli sosyal beceri davranışlarını kazanamadıkları zaman hayatları boyunca birçok problemle karşılaşma olasılığının yüksek olduğu görülmüştür (Parker and Asher, 1987). Yapılan araştırmalar yetersiz sosyal becerilerin öğrenme eksikliği için etken olduğunu göstermektedir. Sosyal durumları hatalı okuma, diğer insanlara duyarlı davranmama ve sosyal itilme yaşama öğrenme yetersizliği için önemli etkenlerdir (Bryan et al., 2004).

2.1.3. Sosyal Becerinin Temel Öğeleri

Lawson (2003)'te sosyal becerinin temel öğelerini şu şekilde sıralamıştır:

İletişim Becerileri; sosyal becerilerin iyi olabilmesi için iyi iletişim becerileri gerekmektedir. Sözlü ve sözsüz iletişim becerilerinin her ikisi de çocukların akranlarıyla kurdukları ilişkide sürece etki eder. Sözlü iletişimde kullanılan dil, sözcükler ve anlamlarının içeriğinin yanında iletişim becerileri de içermektedir. İletişim becerilerinin diğer boyutu olan sözsüz iletişim ise mimiklerimiz, vücut dilimiz, ses tonumuz ve yüz ifadelerimizdir. Sosyal beceri eksikliği yaşayan çocuklar bu mesajları okumada zorluk yaşamaktadır.

Selamlaşma; çocukların yaşlılarıyla etkileşimde bulunarak ilişkiler geliştirirler. Sosyal etkileşimin ilk adımı da selamlaşmadır. Sosyal beceri eksikliği olan çocuklar zaman zaman selam veriyor olabilirler; fakat sadece selam demek yeterli olmamaktadır. Sözsüz iletişim becerilerini de bu noktada kullanmak önemlidir. Selam verirken başka

yerlere bakmak, göz göze gelmemek, uygun yüz ifadelerini kullanmamakta sosyal beceri eksikliğine işaret etmektedir.

Konuşmayı Başlatma ve Sürdürme; birisini selamladıktan sonra, çocuk sohbeti başlatmalı, devam ettirebilmeli ve uygun bir şekilde kapatabilmelidir. İyi bir sohbetçi olmak, dönüş ve karşılıklılık gerektirir. Çocuk konuşmasının yanı sıra dinlemeyi de bilmelidir.

Empati Yapma; bu durumun iki boyutu vardır. İlki; diğer kişinin düşünce temelini, bakış açısını anlayabilmek; ikincisi ise düşünce ile ilişkili olarak ne hissettiğini anlayabilmektir. Çocuğun gerçek anlamda diğer insanlarla ilişki kurmasında empati önemlidir. Çocuk karşısındakinin ne düşündüğünü iyice anladıktan sonra bu düşünce çerçevesinde ne hissettiğini tahmin etmelidir.

Problem Çözme; sorunlar ve çatışmalar sosyal etkileşimin bir parçasıdır. Bir diğer kişi sizinle aynı fikirde olmayabilir, söylediğiniz şeye kızabilir, size karşı saldırgan olabilir. Çatışmalara verilen tepkiler, problem çözme becerilerinin ne kadar iyi olduğuna bağlıdır. Sosyal becerisi iyi olmayan çocuklar çatışma ve anlaşmazlığı gidermede problem yaşarlar.

Özür Dileme; herkes zaman zaman hatalar yapar. Sosyal becerileri iyi olan bir kişiler hatası için özür diler. Bu cesur bir davranış ve hatayı düzeltmenin en hızlı ve kolay yoludur. Yetersiz sosyal becerilere sahip olan çocuklar, özür dilemekte zorlanırlar hatta özür dilemekten kaçınırlar.

Calderalla ve Merrel (1997), yaptıkları çalışmalar sonucunda çocuk ve ergenlerin sosyal becerilerini 5 boyutta ele almıştır.

1. Akranlarla ilişkili beceriler: Arkadaşlarını takdir etme, arkadaşlarından yardım isteme ya da arkadaşlarına yardım etme, oyuna davet etme, zorlanmadan arkadaşlık kurma, arkadaşları ile konuşma gibi arkadaşlık ilişkilerini iyi yönde ilerleten sosyal becerilerdir.
2. Kendini kontrol etme becerileri: Kızdığı durumlarda kontrolü sağlayabilme, kurallara uymak, problemleri bir durum olduğunda serinkanlı olabilmek, diğerleriyle uzlaşma gibi bireyin kendi kabulünü sağlayan becerilerde bulunma.

3. Akademik beceriler: Bağımsız olarak çalışmak, yönergeleri yerine getirme, boş zamanlarını değerlendirebilme ve gerektiği durumlarda yardım isteyebilme gibi kişinin başarılı olmasına etki eden beceriler.

4. Uyum becerileri: Yönergelere uyma, kurallara uyma, eşyalarını paylaşma, sorumluluklarını yerine getirme gibi başkalarının kişiden beklediklerini gerçekleştirebilecek davranışlarının var olduğu durumlardır.

5. Atılgnlık becerileri: Diğer insanlarla konuşmak için girişimde bulunmak, oyun için arkadaş davet etmek, insanlara kendini tanıtabilmek, duygularını ifade edebilmek gibi beceriler bulunmaktadır (Akt. Avcıoğlu, 2009).

2.1.4.Sosyal Becerileri Değerlendirme

Gresham ve Elliot (1990) birlikte geliştirdikleri Sosyal Beceri Değerlendirme Sistemi ölçeğinde sosyal beceriler 5 alt başlıkta incelenmiştir. Bunlar:

İşbirliği: Başkalarına yardım etme, paylaşma, yönerge ve kurallara uyma becerileri.

Atılgnlık: Diğerlerine sorma, kendisini tanıtmaya ve başkalarının hareketlerine olumlu olarak hakkını arayacak şekilde tepki verme gibi davranışlar.

Öz-kontrol: Engel durumlarından kaynaklanan, vurulduğunda ya da itildiğinde uygun tepki verme, akranlarıyla çatışma yaşadığında sınırlarını kontrol etme ve tartışmalarda uzlaşma sağlayıcı becerilerdir.

Empati: Başkalarına karşı olan ilgi ve sorumluluk duygusundan kaynaklı davranışları içerir.

Sorumluluk: Çocuğun başkalarının istekleri ve kurallarına gösterdiği tepkilere karşılık gelen becerilerdir (Akt. Seven, 2006).

Bacanlı (2014), sosyal becerilerin ölçümünde kullanılan teknikleri dört gruba ayırmaktadır:

1. Davranışsal görüşme: bireyin geçmişi hakkında bilgi edinilmesi ve bireyin davranışlarının ayrıntılı bir biçimde incelendiği yöntemdir.

2. Kendini rapor ölçümleri: yaygın olarak kullanılan uygulanması, cevaplanması ve değerlendirilmesi kolay olan ve bireyin kendini rapor ettiği yöntemdir.

3. Davranışsal gözlem: bireyi çeşitli durum ve ortamlarda gözetleyebilen bir uzman, öğretmen ya da anne baba gibi kişilerin, gözlemledikleri birey hakkındaki rapor ve yargılarının ifade edildiği bir yöntemdir. Davranışsal gözlemde kişiyi başkaları rapor etmektedir.

4. Diğer teknikler: gruplandırılmayan teknikleri içerir. İlk akla gelen ise sosyometridir. Bu teknik ile bireyin sosyal davranışları ve çevrede bıraktığı etki saptanmaktadır.

2.2. OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE PROBLEM DAVRANIŞLAR

2.2.1. Problem Davranışın Tanımı

Problem davranışlar genel olarak okul öncesi dönemden itibaren kendini göstermektedir. Problem davranışlar; çocuğun var olan potansiyelini açığa çıkarmasına olumsuz etki eden, becerilerini geliştirmesini zorlaştıran, kendisine ve etrafına rahatsızlık veren davranışların tümüdür.

Çocuklar gelişim süresi içerisinde olduklarından sürekli olarak değişim görülmektedir. Bedenin olgunlaşmasının dışında bilişsel ve sosyal becerilerde de gelişmeler görülmektedir. Gelişim dönemi inişli çıkışlı bir süreçtir. Bu süreç içerisinde çocuklar zaman zaman problemler yaşayabilmektedirler. Çocukluk döneminde yaşanan bu problemlerin bazıları normal gelişimin bir parçasıdır (Yavuzer, 2016).

Problem olan davranış; kişinin yeni olan öğretiyi öğrenmesine engel olan, içinde olduğu sosyal ortamın dışında kalmasına neden olan, kendisine veya çevresinde bulunan diğer bireylere zarar veren, kişinin yaşadığı toplumun normlarına uymayan davranış biçimleridir (Kanlıklıçer, 2005).

Çocuklar, yetişkinlerde olduğu gibi olumsuz bir durumla karşılaştıklarında bu durumla başa çıkmak için birtakım davranış problemleri sergilerler. Bu durumda çocuklarda iki çeşit davranış problemi ortaya çıkar: dışa yansıyan ve içe yansıyan. Dışa yansıyan davranış problemleri daha çok saldırganlık ve hareketlilik şeklinde kendini gösterirken; içe yansıyan davranış problemlerinde endişe, korku ve dikkat problemlerinin olduğu gözlenmiştir (Halpern, 2004).

Yörükoğlu (1987) ise davranış problemlerini, bazı ruhsal ve bedensel nedenlerle ilişkili olarak, iç çatışmaların davranışlara yansımaları sonucunda ortaya çıktığını belirtmektedir. Yani çocukların diğerleri ile olan ilişkileri daima gergin ve çatışmalı ilişkilerdir. Bu davranışlar, iç çatışmaların dışa vurulması sonucunda, hırçınlık, sinirlilik, geçimsizlik, inatçılık, kavgacılık, çalma, yangın çıkarma, sürekli başkaldırma ve kuralları çiğneme vb. belirtiler gösteren tepkilerdir.

Sucuoğlu ve Kargın (2006), problem davranışları çocuğun yeni beceriler öğrenmesini ve sahip olduğu becerilerini kullanmasını engelleyen aynı zamanda sosyal etkileşimine olumsuz yönde etki eden ve çocuğun kendisine zarar verebilen durumlar olarak tanımlar (Akt. Orhan, 2010).

DSM-V'e göre davranış problemleri; başkalarının temel haklarının ya da toplumsal normların veya kuralların ihlal edildiği, tekrar eden ve ısrarcı davranışlar olarak tanımlanmaktadır.

Çocukta ruhsal gelişimi; bağımlılıktan bağımsızlığa, bencil davranışlardan işbirliğine doğru ilerlediğini ve yeteneklerinde basitten karmaşığa, genelden özele doğru ilerlediğini belirten Yörükoğlu; gelişim sürecinde çocuğun, davranışlarının tutarsızlıktan tutarlılığa doğru geliştiğini, duyguların dengeli tepkilere doğru adımlar attığını ve somut düşünmeden soyut düşünmeye doğru ilerlediğini de ekler. Çocuk artık aile ilişkisinden toplumsal ilişkilere geçerek çevresini geliştirir (Yörükoğlu, 1987)

Tanımlar doğrultusunda çocukluk dönemindeki problem davranışları, çocuğun gelişim dönemine uymayan, kendisine ve çevreye rahatsızlık veren, tekrarlayıcı olan davranışlar olarak ifade edilebilir.

2.2.2. Problem Davranışların Sınıflandırılması

Yavuzer (2016), problemlili çocukların belirlenmesi için öncelikli olarak davranış bakımından normal ve anormal arasındaki ayrımın yapılması gerektiğini belirtmektedir. Bu durumun tespiti için bazı ölçütler belirlemiştir bunlar; yaşa uygunluk, davranışın yoğunluğu, süreklilik (ısrar), cinsel rol beklentisi, kültürel faktörlerdir.

Literatür incelendiğinde, çocukluk döneminde görülen problem davranışların genel olarak içe yönelim problem davranışlar ve dışa yönelim problem davranışlar olarak ikiye ayrıldığı görülmektedir.

Merrell (2003)'te, çocuklarda görülen problem davranışları içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış davranış problemleri olarak iki boyutta değerlendirilmiştir (Akt. Sözügeçer, 2011).

Achenbach ve Edelbroch (1983) problem davranışları, sosyal içe dönüklük, somatik sorunlar, depresyon/anksiyete, suça yönelik davranışlar, saldırgan davranışlar, sosyal sorunlar, düşünce sorunları ve dikkat sorunları şeklinde sıralamıştır. Bunların içinden sosyal içe dönüklük, somatik sorunlar ve anksiyete/depresyon “içe yönelim grubu” olarak, suça yönelik davranışlar ve saldırgan davranışlar ise “dışa yönelim grubu” olarak isimlendirilmiştir (Akt. Erol vd., 1998).

2.2.3. Dışa Yönelimli Problem Davranışlar

Merrell (2003), dışsallaştırılmış davranış problemlerini sadece onu sergileyen için değil çevresindekiler içinde zarar verici ve zaman zaman tehlikeli olduğu için bu problemleri göz ardı etmenin mümkün olmadığını belirtir. Dışa yönlendirilmiş olan bu davranışlar saldırgan davranışlar, antisosyal özellikler ve hiperaktiviteyi içeren davranışlardır. Bu davranışları sergileyen çocukların en belirgin özellikleri arasında saldırgan olmaları, uyumsuz olmaları, karşı gelen davranışlarda bulunmaları, yıkıcı ve hiperaktif davranışları içerdiği görülmektedir (Akt. Sözügeçer, 2011).

Henricson (2006)'da, dışa yönelim problem davranışları, görevlerin reddedilmesi, kurallara uymama, vurma, çalma sözel saldırganlık ve fiziksel saldırganlık yani başkalarına karşı olan ve kişinin kendisine olan zarar verici davranışları gibi çeşitli olarak tanımlamaktadır. Dışa yönelim davranış sorunları başkalarına karşı daha yıkıcı

olduğundan içe yönelim davranışlarından daha çok zarar verici görülmektedir (Akt. Kılınç, 2016).

Coplan (2013)'e göre, dışa yönelimli davranış problemleri görevi reddedicilik, sözel saldırganlık, fiziksel saldırganlık, başkasına yönelik olan, eşyalara yönelik olan, kendine yönelik olan zarar belirtilenlerden bir ya da birkaçını içermektedir.

DSM IV, çocuk ve ergenlerle ilgili Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite, Davranış Bozukluğu ve Karşı Gelme Bozukluğu olarak dışsallaştırılmış davranışları üç kategoride sınıflandırmıştır.

2.2.3.1. Dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik bozukluğu

DSM V'e göre, Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketlilik Bozukluğunun üç boyutu vardır. İlk boyut, hiperaktiviteye dikkat eksikliğinin de eşlik ettiği durumdur. İkinci boyut sadece dikkat eksikliğinin görüldüğü bozukluk türüdür. Üçüncüsü ise aşırı hareketliliğin (hiperaktivitenin) var olduğu davranış tipidir. Çocuğun gelişimsel düzeyine uygun olmayan ve toplumsal okul ya da işle ilgili etkinlikleri olumsuz yönde etkileyen durumlardır.

Bu problemi yaşayan çocuklar dikkatini toplamada güçlük çeker ve genellikle amaca yönelik olmayan bir hareketlilik içindedirler. Kişilerarası ilişkilerde problem yaşamaktadırlar. Kısa sürede ilişki kurmalarına rağmen rahatsız edici davranışlarından dolayı arkadaşlıklarını sürdürmezler. Örn: arkadaşına tükürme, saçını çekme. Düşüncesiz ve korkusuz davranışları vardır, tehlikeyi kavrayamazlar. Engellenmeye tahammülleri yoktur (Cırhinlioğlu, 2015).

2.2.3.2. Karşı olma, karşıt gelme bozukluğu

DSM V'e göre, bu çocuklar ve gençler otorite ile sık sık tartışmaya girer, sıklıkla koyulan kurallara uymazlar. Başkalarını bile isteye kızdırır ve kendi yanlışlarından dolayı başkalarını suçlarlar.

2.2.3.3. Davranım bozukluğu

DSM V'e göre, bu davranış bozukluğunun görüldüğu çocuklar diğerlerinin haklarını, toplumsal değerleri ve kuralları hiçe sayarak çiğneyen, tekrarlayan ve sürekli olan davranışlardır. Davranım bozukluğu; insan ve hayvanlara karşı saldırganlık, eşyaları kırıp dökme, hırsızlık-dolandırıcılık, büyük ölçüde kuralları çiğneme gibi davranış bozukluklarının tümünü kapsamaktadır.

2.2.4. İçe Yönelimli Problem Davranışlar

İçe yönelimli problem davranışlar, kişinin kendi içine doğru sapma gösteren davranışlardır. Bu tipteki problem davranışlar doğrudan gözlenemezler, bu yüzden tanımlanması zordur. Tanımlanma zorluğunun başka nedeni ise, içsel olan stres, sessizlik ve kendine yönelik cezalandırıcı tutum ile birleşmeleri çocukların da bu tip duyguları ifade edecek kapasiteye sahip olamamalarından kaynaklanmaktadır (Coplan, 2013; Tandon, Cardeli, Luby, 2009; Akt. Usta, 2014).

Wilmshurst (2005), içe yönelimli davranış problemlerini “*ortada tıbbi bir sebep olmadan ortaya çıkan kaygı, depresyon, somatik yakınmalar gibi benliğin içinde var olan problemler*” olarak tanımlar (Akt. Sözügeçer, 2011).

Coplan (2013)'e göre, içe yönelimli davranış problemleri endişe, mükemmeliyetçilik, bilişsel zorluk (zihinsel beklentileri değiştirmenin yarattığı zorluğu ifade eder), obsesif düşünce biçimi, karşılanmamış beklentilerle ilgili sorunlar yaşama, rutinde olan değişikliklerle ilgili sorunlar yaşama, depresyon belirtilenlerinden bir ya da birkaçını içermektedir.

2.2.4.1. Depresyon

Depresyonun kelime anlamı ruhsal çökkünlük demektir. Çocuklarda görülen depresyon, çocuğun gelişim dönemine göre değerlendirilmektedir. Çünkü çocuklar gelişim dönemindedir, hızlı bir değişim içerisindedirler ve farklı yaşlarda farklı tepkiler gösterebilirler. Bu yüzden çocuklarda depresyon farklı yaşlarda farklı tepkilere neden olabilmektedir. Okul öncesi dönemdeki çocuklarda depresyon daha çok sözel olmayan iletişimlerde ve işlevselliklerinde (uyku, yemek yememe, ağlama, içe kapanma)

bozulma şeklinde olurken daha büyük çocuklarda can sıkılması, ilgi ve haz almama, sinirlilik, davranış bozukluğu gibi belirtilerle ortaya çıkmaktadır (Yaşar, 2016).

DSM V'e göre çocuklar depresyon sürecinde bütün etkinliklere karşı ilginin azalması ve zevk almama durumu olmaktadır. Bunun dışında büyüme sürecine bağlı olarak kilo alımını sağlayamama görülebilir. Ayrıca uykusuzluk çekme, düşünmekte ve odaklanmakta güçlük çekme, değersizlik ya da suçluluk duyguları görülen durumlardır.

2.2.4.2. Kaygı (Anksiyete) Bozuklukları

1.2.4.2.1. Ayrılma kaygısı bozukluğu (seperasyon)

Çocuğun evden veya bağlanma figüründen ayrılacak gibi olduğu durumlara bağlı olarak ortaya çıkan aşırı derecede korku ve endişe halidir. Bağlanma figürüne ya da kendisine sürekli olarak zarar geleceği endişesi taşır. Bağlandığı kişiden ayrıldığında çocuk aşırı sıkıntılar çeker ve huzursuz olur. Bu bozukluğu yaşayan çocuklar bağlandığı kişiden ayrıldığında veya ayrılacak gibi olduğunda somatik şikayetler (baş ağrısı, karın ağrısı, bulantı, kusma) gösterebilirler (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2014).

2.2.4.2.2. Özgül fobi

Özgül nesne ya da durumla ilgili olarak kişinin aşırı korku kaygı duymasüdür (hayvanlar, böcekler, iğne yapılması, kan görme). Bu durum çocuklarda korku, kaygı, ağlama, bağırıp çağırarak tepinme gibi belirtilerle kendini gösterebilir. Kişi korkulan durumla karşılaştığı zaman fobik bir tepki gösterir. Özgül fobisi olan çocuklar korku kaynağı ile karşılaşmamak için kaçınma davranışı gösterebilirler. Çocuklar korku duyduğu uyarının kendine ya da başkalarına zarar vereceği düşüncesine sahiptir (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2014).

2.2.4.2.3. Toplumsal kaygı bozukluğu (sosyal fobi)

Kişinin sosyal ortamlarda başkaları tarafından değerlendirilmekten yoğun şekilde kaygı ya da korku duymasüdür. Çocuklarda bu kaygı durumunun tanımlanması için yalnızca yetişkinlerin yanında değil ayrıca yaşlılarının olduğu ortamda da ortaya çıkması gerekir. Bu bozukluğu yaşayan çocuklar olumsuz değerlendirilecek biçimde davranmaktan korkarlar. Çocuklarda korku ya da kaygı durumu ağlama, bağırıp

çağırma, tepinme, donakalma, sıkıca sarılma gibi kendini gösterebilir (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2014).

2.2.4.2.4. Yaygın kaygı bozukluğu

Dsm V'e göre, kişinin en az altı aylık bir sürenin büyük çoğunluğunda etkinlik ya da olaylara karşı aşırı kaygı ve kuruntu duymasındır. Kişi kuruntularını kontrol altına almakta zorlanır. Çocuklardaki bu duruma; huzursuzluk, sürekli diken üstünde olma, kolay yorulma, odaklanmada güçlük çekme ya da zihin boşalması, çabuk kızma, kas gerginliği, uyku bozukluğu gibi belirtilerden bir tanesinin eşlik etmesi yeterli olmaktadır. Yaşanan bu aşırı endişe durumu kişinin yaşamını olumsuz etkiler ve bazen yaşamını sürdürmesine engel olur. Bu bozukluğu yaşayan kişiler her durum için en kötü sonuca odaklanırlar, her şey kendi denetimlerinin dışındadır, iyi bir olasılığı asla düşünemezler. Yaygın kaygı bozukluğu yaşayan çocuklar genellikle toplum kurallarına uyan, aynı zamanda mükemmeliyetçi çocuklardır. Bu bozukluğu yaşayan çocukların genellikle başkaları tarafından yatıştırılmaya ihtiyacı vardır. Bu durum kısa süreli bir iyilik hali getirmektedir. Bu bozukluğu yaşayan çocuklarda baş ağrısı, karın ağrısı gibi somatik belirtilere sıklıkla rastlanmaktadır.

2.2.4.3. Obsesif-kompulsif bozukluk

Dsm V'e göre obsesif kompulsif bozukluk, takıntıların veya zorlantıların bazen de her ikisinin de birlikte bulunduğu durumdur. Takıntılar kişinin zorla ve istemeden geliyor gibi yaşadığı, belirgin kaygı ve sıkıntıya sebep olan yineleyici ve süreklilik arz eden düşünceler, imgelerdir. Kişi bu düşünceleri, imgeleri aldirmamaya çalışır veya başka bir düşünce ile yüksüzleştirmeye çalışır. Zorlantı olarak tanımlanan durum ise kişinin takıntısına tepki olarak ortaya çıkan, kişinin yapmaya zorlanmış gibi hissettiği tekrarlayıcı davranışlardır (sayı sayma, el yıkama vb.). Bu davranışlar yaşanan kaygı ya da sıkıntıdan korunmak veya azaltmak için yapılır ama gerçekçi bir durumla bağlantılı değildir ya da aşırı boyuttadır. Çocuklar davranışlarını ya da zihinsel eylemlerini dile getirmeyebilirler.

Anne babaları obsesif olan çocuklarda obsesif bozukluğa çok kez rastlanmaktadır. Obsesif özellikler olarak: cimrilik, inatçılık, aşırı düzenli olma, kararsızlık, titizlik, kuşkuculuk ve mükemmeliyetçiliktir (Ankay, 2013).

2.2.4.4. Tepkisel bağlanma bozukluğu

Tepkisel bağlanma bozukluğu 5-6 yaş çocuklar için geçerli olan bir tanıdır. Bozukluğun ketlenmemiş tipinde çocuk sosyal etkileşimde bir sorun yaşamaz ama seçilmiş bir bağlanma figürü bulamaz. Bozukluğun ketlenmiş tipinde ise etkileşimi başlatma sürdürme ve yanıt vermede güçlük vardır. Bakım veren kişinin uygunsuz ve tutarsız ya da sık sık değişmesi bu duruma neden olabilir. Böyle bir bağlanma biçimine sahip olan çocuklar ayrılık sürecinde kaygılı ve huzursuz, birleşme sırasında ise kolay sakinleşmeyen ve anneye yapışan çocuklardır (Soysal vd., 2009, Akt. Kesebir vd., 2011).

2.3. BAĞLANMANIN TANIMI VE ÖZELLİKLERİ

Bebek için beslenme, temizlenme ve güven gibi en temel gereksinimlerin karşılanması çok önemlidir. Gereksinimleri yeterince ve zamanında karşılanmadığında bebekler huzursuz ve mutsuz olurlar. Çocuk doğduğu andan itibaren annesiyle bağlantı içinde yaşamaktadır. Bebeğin doğumdan sonra ilk etkileşimde bulunduğu kişi annedir. Bebek doğumdan sonraki ilk haftalarda, anneyi ayrı bir kişi olarak değil, kendisinin bir uzantısı olarak algılamaktadır. Bebek için anne memesi ayrı bir organ değil, kendi bedeninin ayrılmaz bir parçası gibidir (Yörükoğlu, 1987).

Bağlanma; genellikle bir bebeğin, insan türünden olmayan bir yavrunun, bakıcısı ile ilişki kurması anlamına gelmektedir (Yörükan, 2011).

Bowlby (1969), çocuğun sağlıklı duygusal gelişimi için yakın ve tutarlı bir bakım almaya ihtiyaç duyduğunu belirtir.

Duygusal bağ kurma eğilimi ve ihtiyacı bebeklerin yaşantısını sürdürebilmeleri için ihtiyaç duyduğu ve gelişimsel açıdan işlevsel olan bağlanma sistemini ifade eder (Morsünbül ve Çok, 2011).

Ainsworth çocuğun dünyayı keşfetmesinde bağlanılan figürün güvenli merkez olduğu kavramını sunmuştur. Çocuğun tepkilerine yönelik olarak annenin hassasiyetinin süreç içerisinde anne-çocuk bağlılığının gelişimindeki etkinliğini belirtmiştir (Bretherton, 1992).

Bowlby bağlanmanın işlevlerini; çocukların dünyayı keşfederken geri dönebilecekleri güvenli bir üs, fiziksel gereksinimlerinin karşılanması ve yaşama dair güvenlik duygusu geliştirebilmeleri olarak tanımlamaktadır (Tüzün ve Sayar, 2006).

Bowlby (1969)'e göre bağlanma davranışından söz edebilmek için bebeğin annesini gördüğünde gülümsemesi, sesler çıkarması ve bir başkasına baktığından daha uzun süreli olarak annesini gözleriyle takip etmesi gerekir. Bunların yanı sıra bebek annesini fark etmekle kalmayıp ona yakınlığını sürdüreceği biçimde davrandığında bağlanma davranışı gerçekleşmiş demektir.

Bowlby (1988) bağlanmanın dört özelliğini aşağıda belirtiler gibi sıralamıştır:

1.Güvenli Ortam: Çocuk korku veya tehlike duyduğu durumda bağlanma figürüne döner. Bağlanma figürü onu rahatlatır ve destek olur.

2.Güven Esası: Çocuğun dünyayı keşfedebilmesi için bağlanma figürü ona güvenli bir zemin sağlar ve güven dolu hareketlerde bulunur.

3.Yakınlığın Korunması: Çocuk etrafını keşfederken kendini güvende hissedebilmesi için bağlanma figürüne yakın olma arzusudur.

4.Ayrılık Sıkıntısı: Çocuğun bağlanma figüründen ayrıldığı zaman mutsuz ve endişeli olmasıdır.

2.3.1. Bağlanma İle İlgili Teoriler

Bebeğin anne ile veya bakım veren kişi ile kurduğu bağlanma ilişkisine yönelik birçok teori geliştirilmiştir. Bu teorilerden bazıları şu şekildedir;

Psikanalitik Kuram: Çocukların annelerine bağlanma nedeni, annenin çocuğunu doyurmasıdır (Hazan ve Shaver, 1994).

Öğrenme Kuramı: Bağlanma, annenin çocuğunu doyurması onu beslemesi ile ilişkilidir (Bretherton, 1992; Cassidy ve Shaver, 2008; Colin, 199; Akt. Hazan ve Shaver, 1994).

Harlow Teorisi: Harlow'un maymunlar üzerinde öğrencileri ile birlikte yürüttükleri araştırmaları vardır. Bu araştırmalarda anne yoksunluğu kullanılan önemli bir ögedir. Harlow'un yaptığı araştırma sonucunda annenin sadece fiziksel ihtiyaçları sağlamadığı, aynı zamanda sıcaklık ve rahatlık sağladığı yönünde gözlemleri vardır. Yaptığı araştırmalar sonucunda Harlow anne-çocuk arasında oluşan bağın ileriki yaşantıya olan olumlu katkısını diğer kişilerle kurulan ilişkilerde güven duygusunun oluşmasına bağlamaktadır (Karen, 1998; Öztürk, 2002; Akt. Tüzün ve Sayar, 2016).

John Bowlby Bağlanma Kuramı: Bowlby (1969) bağlanma kuramında, bağlanmanın içgüdülerle ortaya çıktığını ve anne-çocuk arasında oluşan psikolojik bir bağ olduğunu savunmaktadır. Bowlby'nin bağlanma kuramına göre, birincil güdülenme sistemi bağlanmadır. Bebek, doğduğunda genetik olarak programlanmış olan bir bağlanma ilişkinin içinde bulunur. Yani bağlanma, doğuştan gelen bir sistemdir. Sistem, bebeği seçici bir şekilde az sayıda kişiye bağlanma ilişkisi kurması için yönlendirir.

Bowlby, bebeklerin bağlanma süreci içinde geliştirdikleri şablonları "içsel çalışan modeller" olarak tanımlar. Bu şablonların çocuğun kendisiyle ilgili olan inançlarına bağlı olarak şekillendiğini belirtir. Yani iletişim kurarken kullandığımız ve tecrübelerimizle oluşturduğumuz bir sistemdir. Bebek bağlanma ilişkisinde bakım verenini tanır. Eğer bakım veren kişi duyarlı ve bebeğin ihtiyaçlarını önceden tahmin edebilen bir kişiyse, çocuk ebeveynine karşı sıcak ve sevgi dolu bir model geliştirir. Diğer bir durumda ise bebek kendini önemsiz hissederse sevgiye değer olmadığına ve dünyanın güvensiz bir yer olduğuna inanacaktır (Bowlby, 1973).

John Bowlby bağlanma kuramının merkezine anne çocuk bağı koymuştur. Çocuğun sağlıklı birey olarak yetişmesinde, anne ile çocuk arasındaki ilişkinin kalitesinin önemli olduğunu belirtmiştir (Weber, 2003, Akt. Çamurlu Keser, 2006). Anne ve çocuk arasındaki ilişki ile oluşan bağlanma stilleri, annenin çocuğuna olan davranışı ve çocuğunun anneye verdiği tepkiyi yansıtır. Bağlanma teorisine göre bebeğin sağlıklı gelişimini devam ettirebilmesi için, bakım verenin bağlılığına ve bakımına ihtiyaç duyar (Bretherton, 1992, Akt. Çamurlu Keser, 2006).

Yaşamın ilk yıllarında olan bağlanma davranışı oldukça önemlidir. Sonraki yıllarda geçirilen süreç yeterince iyi değildir. İkinci ve üçüncü yılda bağlanma davranışı daha az yoğunlukta olur. Nedeni ise, bebeğin algısal alanı ve dünya olaylarını anlama becerisinde yükselme olması ve bu durum bağlanma davranışını sağlayan koşullarda değişime yol açmasıdır. (Bowlby, 1969).

2.3.2. Bağlanma Davranışında Evreler

Evre 1; Figürün Sınırlı Ayrımı ile Yönelim ve Sinyal Gönderme: Bebek belirli biçimlerde insanlara yönelik olan davranışlar gösterir. Bir kişiyi diğer bir kişiden ayırt edebilme becerisi kokusal ya da işitsel uyarıcı ile sınırlı olmaktadır. Bebek bakım verenin davranışlarından etkilenerek bu evre yakınlığın artmasına neden olur. Doğumdan sonra sekiz hafta sürer ve on iki haftaya kadar çıkabilir (Rheingold, 1961, Akt. Bowlby, 1969)

Evre 2; Bir ya da Birden Fazla Figüre Yönelim ve Sinyal Gönderme: Bebek birinci evrede olduğu gibi insanlara arkadaşça biçimde davranmaya devam eder. Bunun dışında bebek bu evrede daha belirgin bir biçimde anne figürüne yönelmektedir. Yani bebeğin annesine verdiği tepkilerin diğer kişilere verdiği tepkilerden farklılaşmaya başladığı gözlenmektedir. Bu evre yaklaşık 6. aya kadar devam etmektedir.

Evre 3; Sinyallerin Dışında Ayrı Bir Figüre Yakınlığın Korunması: Bu evrede bebek insanların davranış biçimlerinde ayırım yapar ve anneye olan tepkileri genişler. Bağlanma davranışının gözlemlendiği bir evredir. Bebek hareket ve sinyallerle bağlanma figürü ile olan yakınlığını korumaya çalışır. Üçüncü evre genellikle yedinci aydan itibaren başlar ve ikinci yıl ve üçüncü yıl boyunca devam etmektedir.

Evre 4; Hedefe Yönelik Partnerliğin Oluşması: Bu evrede artık karşılıklı ilişkiler oluşmaktadır. Yani bebek annenin davranışlarını ve buna etki edeni gözlemlemeye başlar. Çocuk annesinin duygu ve güdülerinin farkına varır ve bu anlayışı kabul eder. Anne ve giderek daha ileri düzey ilişkiler kurmaya başlar ve bebek annesine dair ilk temsillerini oluşturur (Bowlby, 1969).

2.3.3. Bağlanmanın Sınıflandırılması

Anne ya da bağlanılan kişinin bebeğin sinyallerine verdiği tepkiler, duyarlılık ve hassasiyet, bebeğin duygusal sũreçlerini nasıl dũzenleyeceęi ve yũneteceęi konusunda oldukça ciddi bir ȃneme sahiptir. Bebek bağlanma figũrũnũn ilgisiz ya da tutarsız olduğunu hissederse, olumsuz duyguları ile başa çıkmak için geliştirdiği yũntemler olumsuz olacaktır ve bu durumda gũvensiz bağlanma sũrecine katkıda bulunacaktır. Bebek bağlanma figũrũ tarafından olumsuz duygu ve tepkilerine duyarlı cevaplar hissederse, duyguları ile başa çıkmak için geliştirdiği yũntem rahatlama ya yũnelik olacaktır. Bu durumda gũvenli bağlanma sũrecini gũçlendirmektedir (Brown and Wright, 2001, Akt. Tũrkȃz, 2007).

Bağlanma teorisine işlemsel olarak tanım yapan ve ȃnemli katkı sağlayanlardan biri Kanadalı bir psikolog olan Mary Satler Ainsworth'dur. Ainsworth bebekler ũzerinde araştırmalar yapmıştır. Yaptığı bir çalışmasında bebeğin bazı temel ihtiyaçlarına annelerin (beslenme, ağlama vb.) verdikleri tepkileri gȃzlemlemiřtir. Bu çalışmasında on ikinci haftada bebek ve anne laboratuvara alınmışlardır. Laboratuvar ortamına alınan anne ve çocuklarına Ainsworth'un "garip durum (strange situation)" diye isimlendirdiği deneyi uygulamıştır. Deneyde bebekler sekiz dakikalık bir sũre içinde annesinden ayrı bir biçimde yabancıyla kalır. Bu durumda iki an oldukça ȃnemlidir; anne ile ayrılma anı ve tekrar anne ile buluşma anı. Bu iki durumda verilen tepkilere gȃre bebek iki ana bağlanma stillinden birine yerleştirilir; gũvenli ya da gũvensiz. Gũvensiz bağlanma stilinde kararsız ve kaçıngan olarak ikiye ayrılmaktadır. Gũvenli bağlanan çocukların anne gittiğinde normal bir tepki verdikleri ve anne geri geldiğinde ise mutlu bir karşılama içine girdiklerini belirtir. Gũvensiz-kararsız bağlanan çocukların ise anne gittiğinde aşırı bir ũzũntũ ve hatta giderken ayrılmama davranışı gȃsterdięini ve anne geri dȃndũęũnde ise anneye ȃfke gȃsterdiklerini belirtmektedir. Gũvensiz kaçıngan bağlanan çocukların ise anne ile yarılırken sakin ve tepkisiz olduklarını ve anne dȃndũęũnde ise reddedici ve uzaklaştırıcı ȃgelerin olduğunu belirtir (Eder, 1997; Kared, 1998; Akt. Tũzũn ve Sayar, 2006).

Gũvenli Bağlanma: Anne çocuğunun verdiği sinyallere uygun yanıtlar verir. Yani bu bağlanma biçimindeki anne bebeğin ihtiyaçlarını doğru bir Şekilde anlar ve ona tutarlı tepkiler gȃstererek bakımını yapar. Bu durumda bağlanma teorisi anne ve bebek

arasında güvenli bir ilişki oluştuğunu kabul eder. Güvenli ilişki kuran çocuklar ihtiyaç duyduklarında annelerinin ihtiyaçlarını karşılayacağını bildiklerinden dünyayı keşfetme sürecinde güvenli bir yer olarak annelerini görürler ve bu durumda kendilerini özgür hissederler (Ainsworth et al., 1978; Akt. Kaymak, 2015).

Güvenli bağlanma biçimi duygusal sağlık için bir kaynaktır. Çocuğa “ötekinin” çocuk için orada olacağı mesajını verir ve bu durumda ilerleyen yaşantısında iyi ilişkiler kurması için zemin oluşturur (Karen, 1998; Akt. Tüzün ve Sayar, 2016).

Güvensiz-Kararsız Bağlanma: Bu bağlanma biçiminde anne çocuğun verdiği tepkilere uygun yanıtlar vermez ve tutarsız bir biçimde tepkileri karşılar. Anne zaman zaman çocuğun verdiği tepkilere uygun yanıtlar verse de diğer zamanlarda gerekli hassasiyeti göstermeyerek çocuğu ihmal edebilir. Çocuk duygusal olarak anneden emin olamadığından dolayı anneyi güvenli bir merkez olarak görmez (Ainsworth et al., 1978; Akt. Kaymak, 2015).

Güvensiz-Kaçıngan Bağlanma: Bu bağlanma biçiminde ise anne çocuğun gösterdiği davranışlara duyarsız kalmaktadır. Anne bu durumda bebeğini reddedebilir. Çocuk annesinin elde edilemez olduğunu düşündüğünden onu güven merkezi olarak kullanmaz. Çocuk özgürce dünyayı keşfedebilir ama hiçbir zaman annesini güvenli bir kaynak olarak kullanmaz (Ainsworth et al., 1978; Akt. Kaymak, 2015).

Bu bağlanma biçimine sahip olan çocuklar anne ile bir araya geldiklerinde fiziksel temastan kaçınırlar, annelerini yakınlarında görmek istemeyebilirler (Türköz, 2007).

2.3.4. Bağlanmanın İleriki Yaşlarda Görülen Etkileri

Bowlby'e göre diğer insanlara bağlanma kişinin etrafında dönen bir merkezdir. Bu sadece bebeklik yılları için değil kişinin yaşamı boyunca süren bir etkidir. Başlangıç aşamasında kurulan bağlanma kişinin yaşam gücünü etkileyen bir yol çizer (Bowlby, 1980).

Yapılan çalışmalar, yaşamın ilk yıllarında çocuğun çevresi ile kurduğu ilişkilerinin onun ruh sağlığı için belirleyici olacağı varsayımına dayanmaktadır.

Bebeğin fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarının geç kalınmadan anne tarafından giderilmesi çocukta temel güven duygusunun gelişmesinde çok önemlidir. Flannagan ve Hardee (1994), çocukta sosyal ilişkilerin gelişmesinde anne ile çocuk arasında kurulan iletişimin önemli bir rolü vardır. Anne ve çocuk arasında kurulan sağlıklı iletişim, çocuğun diğerleri ile sağlıklı ilişki kurmasına ve sağlıklı kişilik geliştirmesine önemli bir katkı sağlar (Akt. Çağdaş, 2015).

Anne ve çocuk arasındaki ilişkinin sağlıklı olabilmesinin, bebeğin doğumundan sonraki süreçte kurulan güvenli bağlanma ve ilerleyen dönemdeki kopma durumuna bağlı olduğunu belirtir (Çağdaş, 2015). Yörükkan (2011), bağlanmanın olmaması durumunda temel güvenlik duygusunun sarsıldığını, içten gelen bağlanma isteği engellediği zaman, uyum probleminin ortaya çıktığını ve bu durumda fizyolojik ve psikolojik problemlere yol açtığını belirtir.

Holland, Holland ve Gimpel (2003) içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış davranış problemlerinin nedenleri arasında çocuğun güvensiz bağlanma biçiminin olduğunu belirtmişlerdir (Akt. Seven, 2007). Aydın (2015), bilişsel yetenekleri ortaya koyma, girişim ve sosyal becerilerin bağlanma modeli ile ilişkilidir. Güvenli bağlanma stiline sahip çocukların ergenlikte de olumlu benlik algısına sahip olduğunu belirtmektedir. Güvenli bağlanan kişiler güvensiz bağlanan kişilere göre daha az olumsuz duygu yaşar ve olumsuz duygularla baş edebilme konusunda daha başarılıdırlar.

Water vd., (1979), bebeklik döneminde güvenli bağlanmanın pozitif duygulanımını ve bebeklik döneminde güvenli bağlanma ile yaş grubunda yetkinlik arasındaki ilişkiyi değerlendirmek için yaptığı çalışmasında, bebek-anne bağlanma ilişkisi güvenli olan çocukların 3 buçuk yaşında diğer gruba göre kişisel ve kişilerarası yetkinliklerinin ve sosyal yeterliliklerinin daha iyi olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Aydın (2015), çocuğun sosyal yeterliliğinin büyük ölçüde annesi/babası ile kurduğu güvenli bağlanma ilişkisine dayandığını belirtmektedir.

Matas vd., (1978), yaptıkları araştırma sonucunda güvenli bağlanan çocukların daha hevesli, işbirliğine yatkın olan ve işi sürdürme konusunda daha istekli olduklarını gözlemlemişlerdir. Graham ve Easterbrooks (2000), çocukların depresif belirtilerinde üç risk etkeninin (güvensiz bağlanma, maternal depresif belirtiler ve ekonomik risk)

etkilerini inceledikleri araştırmada, bağlanma güvenliği ve çocukların depresif belirtileri ile anlamlı derecede ilişkili olduğunu gözlemlemişlerdir. Erozkan (2009), örneklemini 600 niversite öğrencisinin oluşturduğu araştırmasında bağlanma stilleri ve sosyal kaygı arasında anlamlı ilişki bulmuştur.

Hunter (1984), anne yapısının ocuk üzerindeki etkileri ile ilgili bir araştırma yapmıştır. Bu araştırma sonucunda çocuğu ile olumlu duygusal etkileşim içinde bulunan annelerin çocuklarının daha uyumlu kişilik geliştirdiklerini ortaya koymuştur (Akt. Çağdaş 2015).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları ve bu araçların geçerlilik güvenirlik çalışmaları, verilerin toplanması ve verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada kullanılan veri toplama teknikleri bakımından yapılan çalışma, tarama modeli, gözleme dayalı (ampirik) bir nitelik taşımaktadır. Verilerin toplanmasında katılımcılara hiçbir müdahalede bulunulmamış, veriler var olduğu şekliyle yansız gözlemler yapılarak toplanmaya çalışılmıştır. Araştırma halen var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayarak tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli türünde gerçekleştirilmiştir.

İlişkisel araştırmalar, iki veya daha çok değişken arasındaki ilişkinin, hiçbir şekilde bu değişkenlere müdahale edilmeden incelendiği araştırmalardır (Büyüköztürk vd., 2012).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, 2017-2018 eğitim öğretim yılında Tekirdağ ili Çerkezköy ilçesinde M.E.B'na bağlı olan bağımsız anaokulları ve ilkokulların anasınıflarında eğitime devam eden 5-6 yaş grubundaki çocuk ve annelerinden oluşmaktadır.

Araştırmada, evrende bulunan tüm çocuklara ulaşılması mümkün görülmediğinden verilerin seçilecek örneklemden toplanmasının daha uygun olacağına karar verilmiştir.

Araştırmanın örneklem grubunu, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Tekirdağ-Çerkezköy ilçesinde ilkokula bağlı 6 anasınıfı ve 5 bağımsız anaokulunda eğitime devam eden 5-6 yaş grubu 141 çocuk oluşturmaktadır. Basit rastgele örnekleme

metoduna göre örneklem belirlenmiştir. Çalışmada n=67 kız (yaş ort= 5.30; ss=.461) ve n=74 erkek (yaş ort=5.45; ss=.527) toplamda N=141 (yaş ort: 5.38; ss=.501) çocuk ile çalışılmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Veri toplama araçları olarak araştırmada; literatür göz önünde bulundurularak araştırmacı tarafından hazırlanan “Demografik Bilgi Formu”, çocukların bağlanma örüntülerini değerlendirebilmek için “Bağlanma Öykü Tamamlama Testi (BÖTT)” ve çocukların anneleri tarafından doldurulması istenen “Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği (Preschool and Kindergarten Behavior Scales)” kullanılmıştır.

Literatür tarandığında; “Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği” nin öğretmenler tarafından doldurulduğu araştırmalara ulaşılmış, ancak anneler tarafından doldurulmuş ölçeklerin kullanıldığı herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Araştırma için kullanılan ölçme araçları ve onlarla ilgili ayrıntılı bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

3.3.1. Demografik Bilgi Formu

Demografik Bilgi Formu, literatür bilgileri göz önünde bulundurularak araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Formda örnekleme dahil edilen çocukların cinsiyeti, yaşı, doğum sırası, kaç kardeş olduğu, aile ile ilgili anne babanın birlikte olup olmadığı, ailenin sosyoekonomik düzeyi gibi bilgileri içermektedir ayrıca formda anne ile ilgili kısımda ise; yaşı, eğitim durumu, çalışıp-çalışmadığına ilişkin soruları ve son olarak 0-1 yaş döneminde çocuğa kim tarafından bakıldığını soran sorular içermektedir.

Araştırmanın Demografik Bilgi Formu örneği Ek 1’de sunulmuştur.

3.3.2. Bağlanma Öykü Tamamlama Testi

Cassidy'nin (1988) "Oyuncak Ailesi" testi esas alınarak geliştirilmiştir. Çocukların bağlanma örüntülerini tespit edebilmek için eksik kalan öykülerin çocuk tarafından ne şekilde tamamladığını değerlendirilebilmesi amacıyla bazı çalışmalarda kullanılmıştır. (Bretherton, Ridgeway ve Cassidy, 1990; Vershueren, Schoefs ve Marcoen, 1996; Akt. Türköz, 2007). Uluç (2005) tarafından, test için gerek duyulan ön çalışmalar yapılmış,

ilk kez Türkçeye uyarlanmış ve 5-6 yaş çocuklarının bağlanma biçimlerinin belirlenebilmesi için kullanılmıştır (Akt. Türköz, 2007).

Bağlanma Öykü Tamamlama testi katılımcı çocuğun tamamlaması için oluşturulmuş olan beş öyküyü içermektedir. Bu öykülerde kullanılan oyuncak ailesi, anne, baba, çocuk ve büyükanneden oluşmaktadır. Öyküler öncesinde çocuğun alışması için bir de ısınma öyküsü (tüm ailenin dahil olduğu, doğum günü kutlaması) vardır. Isınma öyküsünde, aile bir masa etrafında toplanarak doğum günü kutlaması yapar, bu ısınma oyununun herhangi bir puanlaması yoktur.

Katılımcı çocuğun, oyunun içinde bulunan oyuncak ailesindeki çocuk figürü ile özdeşim kurması ve öykü içeriklerinin çocukta yarattığı kaygı doğrultusunda çocuğun kendi bağlanma biçiminin ve öyküleri tamamlama biçiminin, çocuğun **güvenli** ya da **güvensiz bağlanma** biçimini yansıttığı kabul edilmiştir.

İlk öykü içinde anne, baba ve çocuk hep birlikte akşam yemeği yemekteler ve bu sırada çocuk istemeden meyve suyunu döker. Uygulamacı özellikle bu olayın kazara yaşandığını belirtilir. Çocuğun yaptığı bir hata sonucunda oluşan bir gerilimdir ve anne ve babanın tavrını ve duyarlılığını ölçmeyi hedeflediği için önemlidir.

İkinci öykü içinde, çocuk uyumak için odasına gittikten sonra odasında canavar olduğunu söyler. Burada gerçekte var olamayan ve gözle görülemeyen bir tehdidin neden olduğu korkuya yönelik ebeveynlerin çocuğu nasıl rahatlatacakları, yatıştırabilecekleri önemlidir.

Üçüncü öyküde ise çocuk kayaya tırmanırken düşer ve yaralanır. Bu öyküde ise çocuğun yaşadığı durum karşısında anne-babasının nasıl bir tutum sergilediği önemlidir.

Dördüncü öyküde ise anne ve baba tatile çıkar, uzağa giderler ve çocuğu büyükanneye bırakmaktadırlar. Bu öyküde yaşanan ayrılık sonucu çocuğun bunu nasıl karşıladığı ve bu durumla nasıl başa çıktığı önemlidir.

Son öykü ise birleşme öyküsü olup aile tekrar bir araya gelir. Bu öyküde çocuğun birleşmeye verdiği tepkiler değerlendirilmektedir.

Ölçeğin uygulamasında kullanılan oyuncaklar araştırmacı tarafından uygulama yapılan yere getirilir. Her öykü için farklı oyuncak ve malzemeler kullanılmaktadır. Test için öncelikli olarak oyuncak bebek ailesi gerekmektedir. Oyuncak bebek ailesinde anne, baba, büyükanne (nine), kız çocuk ve erkek çocuk figürleri bulunmaktadır. Bütün oyuncakların birbirine yakın boyutlarda olması ve çocukların rahatlıkla oynayabileceği şekilde olması önemlidir.

Uygulama sırasında araştırmacı katılımcı çocuğa “seninle çok güzel oyunlar oynayacağız” şeklinde bir açıklama yapar. Daha sonra uygulamacı oyuncak bebek ailesini çıkartır ve çocuğa tanıtır. Katılımcının cinsiyetine uygun olan oyuncak bebek çıkartılır ve “Öncelikle bu çocuğa isim verelim. Çocuğun ismi ne olsun istersin?” denir. Sonrasında uygulamacı katılımcı çocuğa “ bu aile ile ilgili bazı öyküler anlatıp onları oynatacağız. Ben bu aile ile ilgili öyküler anlatmaya başlayacağım, sen de bu öykülerin devamını getireceksin” der.

Uygulamacı katılımcı çocuğu oyuna dahil edebilmek için ondan yardım ister. Bu yardımlar bebekleri sandalyelere oturtmak ya da tabakları dizmek gibi küçük yardımlardır. Uygulamacı öyküye başlar ve kesmesi gereken yerde “Şimdi ne olduğunu bana göster” diyerek oyunu katılımcı çocuğun yönlendirmesine izin verir.

Uygulamada tüm öyküler, katılımcı çocuğun kendi ürettiği cümleleri ile tamamlanmıştır. Katılımcı çocuk, oyuncak ailesinin öykülerindeki çocuk için zorlanma ve gerilim içeren durumları yatıştırıcı şekilde tamamlayarak olumlu bir sonuca ulaştırabiliyorsa **güvenli**, olumsuz bir biçimde sonuçlandırıyor ve ya hiç bir sonuca ulaştıramıyorsa **güvensiz** olarak sınıflanmaktadır.

Cassidy'nin (1988) çalışmasında güvensiz sınıflandırılan grup için kaçınmacı ve kararsız olmak üzere bir daha ayırmış olmasına rağmen, Uluç (2005), bu iki grup arasında kuramsal ya da görgül düzlemde niceliksel bir ayırım yapılmamış olması dolayısıyla yalnızca güvenli – güvensiz sınıflamasını kullanmıştır (Akt. Türköz, 2007). Bu araştırma da Uluç'un yapmış olduğu çalışma esas alınarak güvenli – güvensiz sınıflamasına yer verilmiştir.

Testin puanlaması 4 ölçüt kullanılarak yapılmaktadır : (1) duyguların açık bir şekilde ifade edilebilmesi, (2) ebeveyn çocuk ilişkisinin doğası, (3) öyküdeki çatışmanın

olumlu biçimde çözülmesi (4) katılımcı çocuğun öykünün temasına uygun olarak tutarlı aktarımlar yapması. Genel sınıflama için güvensiz öykü sayısı esas alınır. Üç veya daha çok güvensiz öykü ile tamamlayan çocuklar güvensiz olarak değerlendirilir (Uluç ve Öktem, 2009).

Bağlanma Öykü Tamamlama testinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları testin geçerlik ve güvenilirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir. Orijinal test için bulunan değerlendiriciler arası güvenilirlik katsayıları her bir öykü için .72 ile .92 arasında değişmekte iken, genel bağlanma sınıflaması için .91'dir (Akt. Uluç, 2005; Akt. Türköz, 2007). Uluç (2005)'in, orijinal öyküleri değiştirmeden dilimize uyarladığı öykü senaryolarının geçerliğini incelemek amacıyla yapılan çalışmada, beş öykü için amaçlanan geçerliliğin ölçme gücü yönünden 10 üzerinden 8.6 ile 10 arasında değiştiği görülmüştür. Değerlendiriciler arası güvenilirlik katsayısı ise; öyküler düzeyinde .81, genel bağlanma sınıflaması için de .82 olarak saptanmıştır (Akt. Türköz, 2007). Ölçeğin örneği Ek 2'te verilmiştir.

Katılımcı çocukların öykülere verdikleri yanıtlar, uygulayıcının dışında odada çocuğun görüş alanının dışında bir yerde bulunan gözlemci Psikolojik Danışman tarafından eksiksiz kayıt altına alınmıştır. Çocukların öykülere verdiği yanıtlar, uygulayıcı ve gözlemci tarafından birlikte değerlendirilmiştir.

3.3.3. Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği (Preschool and Kindergarten Behavior Scales)

1994 yılında Kenneth W.Merril, Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği (Preschool and Kindergarten Behaviour Scale)'ni, okul öncesi dönemde 3–6 yaş çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışlarını ölçmek için geliştirilmiştir. Ölçek gözden geçirilerek 2003 yılında, 3–6 yaş arası toplam 3,317 çocuk ile norm çalışması yapılmıştır. Orijinal ölçek içerisinde toplam olarak 76 madde bulunmaktadır. Maddeler “ Hiç, Bazen, Sıklıkla, Nadiren” seçeneklerini içeren likert tipli derecelendirme ile ölçülmektedir. Ölçeğin İngilizce formunda iç tutarlılık kat sayısı Sosyal Beceri ve Problem Davranış ölçekleri için .90 ve .97 ; her iki ölçeğin alt boyutlarında ise .81 ve .95 dir. Ölçek öğretmenler, yardımcı öğretmenler, aileler, sosyal hizmet uzmanları tarafından kullanılabilir (Özbey, 2009, s.99).

Ölçek “Sosyal Beceri” ve “Problem Davranış Ölçeği” olmak üzere birbirinden bağımsız iki ölçekten oluşmaktadır. Sosyal Beceri Ölçeği, “ Sosyal İşbirliği, Sosyal Etkileşim ve Sosyal Bağımsızlık” olmak üzere üç alt kategoriden oluşmaktadır ve toplam 34 madde içermektedir. Ölçekten alınan puanın yüksek olması sosyal beceriler açısından olumlu olarak değerlendirilmektedir. Problem Davranış Ölçeği ise; “İçe Yönelim ve Dışa Yönelim” olmak üzere iki alt ölçeğe sahiptir ve 42 madde içermektedir. Ölçekten alınan puanın düşük olması problem davranışlar açısından olumlu olarak değerlendirilmektedir (Özbey, 2009).

Sosyal beceri ölçeğinin Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları esnasında yapılan faktör döndürme ve faktör analizi sonucunda orijinal formdan 11 madde, problem davranış ölçeğinden ise 15 madde çıkarılmıştır (Özbey, 2009).

Ölçeğin Türk çocukları için geçerlik ve güvenilirlik çalışması Özbey ve Alisinanoğlu (2009) tarafından yapılmıştır. Problem Davranış ölçeği orijinalinden farklı olarak dışa yönelim, içe yönelim, antisosyal ve benmerkezci olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe formu, 27 maddeden oluşmaktadır. “AADÖ” nün dışa yönelim Cronbach Alfa değeri .95, içe yönelim faktörünün Cronbach Alfa değeri .87, anti sosyal faktörünün Cronbach Alfa değeri .81, ben merkezci faktörünün Cronbach Alfa değeri .72 ve AADÖ“ nün toplam Cronbach Alfa değeri ise .96 olarak bulunmuştur” (Özbey, 2009, Akt. Usta,2014).

Sosyal Beceri Ölçeğinin Türkçe formu 11 madde Sosyal İşbirliği Becerileri, 8 madde Sosyal Bağımsızlık-Sosyal Kabul Becerileri ve 4 madde Sosyal Etkileşim Becerileri” olmak üzere toplam 23 maddelik bir ölçektir.

Sosyal Beceri Ölçeği'nin birinci kısmının Cronbach Alfa değeri .92, ikinci kısmının Cronbach Alfa değeri .88, üçüncü kısmının Cronbach Alfa değeri .88; Sosyal Beceri Ölçeği'nin toplam Cronbach Alfa değeri ise .94, olarak bulunmuştur (Ekici, 2015).

Bu araştırmada, 5-6 yaş çocukların sosyal beceri ve problem davranışlarını ölçmek için ‘‘Sosyal Beceri’’ ve ‘‘Problem Davranış leği’’ olmak üzere birbirinden bağımsız iki ölçekten oluşan ‘‘Anaokulu ve Anasınıfı Davranış leği’’ (Preschool and Kindergarten Behavior Scales) kullanılmıştır. Ölçeğin kullanım izni için Türkçeye uyarlanmasını ve geçerlik-güvenilirlik çalışmasını doktora tezinin bir parçası olarak yapan ğretim Görevlisi Dr.Saide zbey’den alınmıştır. Bu lek, araştırmaya dahil edilmiş olan her bir ocuk için, annesi tarafından doldurulmuştur.

Ölçeğin rneği Ek 3’te verilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırma 2017-2018 eğitim ğretim yılının gz döneminde gerçekleştirilmiştir. Veriler toplanmadan önce yönetmelik gereği MEB’e bağlı okullarda araştırma yapabilmek için izin alınması gerekmiştir. İzin için gerekli belgeler hazırlanarak başvuruda bulunulmuştur. İzin onayı Ek 5’te sunulmuştur. MEB’ten izin onayı çıktıktan sonra onaylanan ‘‘Demografik Bilgi Formu’’, ‘‘Anaokulu ve Anasınıfı Davranış leği’’ belirlenen okullara dağıtılmak üzere çoğaltılmıştır. İlk olarak araştırmacı, okul müdürleriyle görüşerek araştırmanın içeriği ile ilgili gerekli olan bilgileri vermiştir. Daha sonrasında okul müdürünün yönlendirmesi ile okul öncesi öğretmenleri ile görüşülmüş, sınıftaki ğrenci sayısı kadar öğretmenlere form verilmiştir. Araştırmaya katılımda gönüllüğün esas olduğu ve araştırmaya, velinin gönüllü olur formu belgesi olmadan hiçbir öğrencinin dahil edilemeyeceği özellikle belirtilmiştir. Okullara formlar dağıtıldıktan 1 hafta sonra uygulama yapabilmek için okullara tekrar gidilmeye başlanmıştır.

Eksiksiz bir şekilde doldurulan formların ait olduğu öğrenciler araştırmaya dahil edilmiştir. Uygulama okul içerisinde sınıflardan uzak boş bir oda içerisinde yapılmıştır. Araştırmacı tarafından uygulama, katılımcı çocuğun yaşına uygun masa ve sandalyelerde karşılıklı oturularak yapılmıştır. Araştırma için seçilen çocukların odaya başkası tarafından getirildiğinde bazı çocukların odaya girmekte zorlandığı gözlenmiştir. Bu durumun yaşanmaması için uygulama öncesi araştırmacı, katılımcı çocukların bulduğu sınıfa girmiş, sınıf öğretmenleri araştırmacıyı çocuklara tanıtımış,

sonrasında araştırmacı çocuklara gereken açıklamaları yapmış ve görüşme yapılacak çocuğu sınıfından alarak uygulama yapılacak odaya birlikte gelmişlerdir.

Araştırmanın amaçlarına uygun olarak toplanan verilere uygulanan istatistiksel analizler SPSS v21 (Statistical Package for Social Sciences) programı ile yürütülmüştür. Araştırmanın kategorik değişkenleri arasındaki dağılımlar frekans dağılımı ve yüzdelik hesaplamaları ile yapılmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkenlerine göre ölçeklerden alınan ortalama puanların karşılaştırılması için normal dağılım gösteren puanlarda bağımsız örneklem t testi; normal dağılım göstermeyen puanlarda bağımsız rneklem Mann Whitney U testi kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın amaçlarına uygun olarak toplanan verilere uygulanan istatistiksel analizlere yer verilmiştir. İlk olarak araştırmanın katılımcısı olan çocukların demografik özelliklerine ilişkin frekans dağılımı, yüzdeler ve ortalama hesaplamalarına ilişkin bulgular verilmiştir. İkinci olarak çocukların demografik özellikleri bakımından sosyal beceri düzeyleri arasındaki ve problem davranış düzeyleri arasındaki farklara ilişkin normal dağılım gösteren puanlara uygun olarak bağımsız örneklem t testi bulguları, normal dağılım göstermeyen puanlara uygun olarak bağımsız örneklem Mann Whintney U testi bulguları; yine çocukların demografik özellikleri bakımından güvenli-güvensiz bağlanma dağılımları ve bu dağılımlar arasındaki farkların tespitine yönelik ki-kare analizi bulguları verilmiştir. Üçüncü olarak çocukların güvenli-güvensiz bağlanma biçimleri bakımından sosyal beceri düzeyleri arasındaki ve problem davranış düzeyleri arasındaki farklara ilişkin bağımsız örneklem t testi bulguları verilmiştir.

4.1. Çocukların Demografik Özelliklerine İlişkin Betimleyici Bulgular

Tablo 1’de çocukların demografik özelliklerine ilişkin frekans dağılımları ve yüzdeleri verilmiştir.

Tablo 1. Çocukların demografik özelliklerine ilişkin frekans dağılımları ve yüzdeleri

			Kız	Erkek	Toplam		
Doğum Sırası	İlk çocuk	n	40	37	77		
		%	59.7	50.0	54.6		
	Ortancalardan biri	n	3	8	11		
		%	4.5	10.8	7.8		
	Son çocuk	n	24	29	53		
		%	35.8	39.2	37.6		
Kardeş Sayısı	Tek çocuk	n	17	14	31		
		%	25.4	18.9	22.0		
	Bir kardeşi var	n	39	45	84		
		%	58.2	60.8	59.6		
	İki kardeşi var	n	7	13	20		
		%	10.4	17.6	14.2		
	Üç kardeşi var	n	2	2	4		
		%	3.0	2.7	2.8		
	Dört kardeşi var	n	2	0	2		
		%	3.0	0.0	1.4		
	Ebeveyn Durumu	Medeni	Evli ve birlikte	n	67	73	140
				%	100.0	98.6	99.3
		Boşanmış	n	0	1	1	
			%	0.0	1.4	0.7	
Birlikte yaşam		Anne ve babasıyla	n	67	73	140	
			%	100.0	98.6	99.3	
		Annesiyle	n	0	1	1	
			%	0.0	1.4	0.7	
Sosyoekonomik Düzey	Düşük	n	7	7	14		
		%	10.4	9.5	9.9		
	Orta	n	58	65	123		
		%	86.6	87.8	87.2		
	Yüksek	n	2	2	4		
		%	3.0	2.7	2.8		
Toplam		n	67	74	141		
		%	100.0	100.0	100.0		

Çocukların doğum sıralarına bakıldığında, %54.6'sı ilk çocuk, %7.8'i ortancalardan biri ve %37.6'sı son çocuktur. Çocukların %22'si tek çocuktur, %59.6'sının bir kardeşi vardır, %14.2'inin iki, %2.8'inin üç ve %1.4'ünün dört ve üstünde kardeşi vardır. Çocukların %99.3'ünün ebeveynleri evli ve birlikteyken, %0.7'sinin ebeveynleri boşanmıştır. Çocukların %99.3'ü anne ve babasıyla yaşamakta, %0.7'si annesiyle yaşamaktadır. Çocukların ailelerinin sosyoekonomik düzeylerine bakıldığında, %9.9'u düşük sosyoekonomik düzeyden, %87.2'si orta sosyoekonomik düzeyden, %2.8'i yüksek sosyoekonomik düzeyden gelmektedir.

Tablo 2’de çocukların anne eğitim ve çalışma durumları ile çocukların 0-1 yaş dönemindeki bakım verenlerine ilişkin frekans dağılımları ve yüzdeleri verilmiştir.

Tablo 2. Çocukların annelerinin eğitim ve çalışma durumu ile 0-1 yaş dönemi bakım veren frekans dağılımları ve yüzdeleri

		Kız	Erkek	Toplam	
Anne Eğitim	Okuryazar	n	1	3	4
		%	1.5	4.1	2.8
	İlkokul	n	19	22	41
		%	28.4	29.7	29.1
	Ortaokul	n	14	14	28
		%	20.9	18.9	19.9
	Lise	n	23	28	51
%		34.3	37.8	36.2	
Üniversite	n	10	6	16	
	%	14.9	8.1	11.3	
Lisansüstü	n	0	1	1	
	%	0.0	1.4	0.7	
Anne Çalışma	Çalışıyor	n	20	16	36
		%	29.9	21.6	25.5
	Çalışmıyor	n	47	58	105
		%	70.1	78.4	74.5
0-1 Yaş dönemi bakım vereni	Anne/Baba	n	62	65	127
		%	92.5	87.8	90.1
	Anneanne/Babaanne	n	2	6	8
		%	3.0	8.1	5.7
Akraba	n	0	2	2	
	%	0.0	2.7	1.4	
Bakıcı	n	3	1	4	
	%	4.5	1.4	2.8	
Toplam	n	67	74	141	
	%	100.0	100.0	100.0	

Çocukların %2.8’inin annesi okuryazar, %29.1’i ilkokul, %19.9’u ortaokul, %36.2’si lise, %11.3’ü üniversite ve %0.7’sinin annesi lisansüstü mezunudur. Çocukların %25.5’inin annesi bir işte çalışmaktayken geriye kalan %74.5’i bir işte çalışmamaktadır. Çocukların %90.1’inin 0-1 yaş dönemi bakım vereni anne ve baba, %5.7’sinin bakım vereni anneanne/babaanne, %1.4’ünün bakım vereni akraba ve %2.8’inin bakım vereni bakıcıdır.

4.1.1. Çocukların Demografik Özelliklerine Göre Sosyal Beceri ve Problem Davranış Düzeyleri ile Güvenli-Güvensiz Bağlanma Biçimleri

Aşağıda çocukların demografik özelliklerine göre sosyal beceri düzeyleri, problem davranış düzeyleri ve güvenli-güvensiz bağlanma biçimleri tek tek ele alınmıştır.

4.1.2. Çocukların Demografik Özelliklerine Göre Sosyal Beceri Düzeyleri

Tablo 3'te çocukların cinsiyetlerine göre Sosyal Beceri Ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar, standart sapmalar ve bağımsız örneklem t testi bulguları verilmiştir.

Tablo 3. Çocukların cinsiyetlerine göre Sosyal Beceri Ölçeği ve alt ölçeklerinden aldıkları ortalama puanlar, standart sapmalar ve t testi bulguları

	Cinsiyet	N	ORT	SS	t	p
SB-SİB	Kız	67	38.48	5.669	.651	.516
	Erkek	74	37.89	5.019		
SB-SBB/SKB	Kız	67	26.58	4.658	.745	.457
	Erkek	74	26.01	4.396		
SB-SEB	Kız	67	14.12	2.842	.214	.831
	Erkek	74	14.03	2.263		
SB-TP	Kız	67	79.18	11.835	.692	.490
	Erkek	74	77.93	9.522		

*p<.05

Çocukların cinsiyetlerine göre Sosyal Beceri Ölçeği ve alt ölçeklerinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Tablo 4'te çocukların annelerinin eğitim durumlarına göre Sosyal Beceri Ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar, standart sapmalar ve bağımsız örneklem t testi bulguları verilmiştir. Tablo 2'de yer alan anne eğitim dağılımlarının karşılaştırmaya uygun hale getirilebilmesi için dağılım lise mezunu ve üstü, ortaokul mezunu ve altı düzeyleri olmak üzere iki gruba ayrılmıştır.

Tablo 4. Çocukların anne eğitim durumlarına göre Sosyal Beceri Ölçeği ve alt ölçeklerinden aldıkları ortalama puanlar, standart sapmalar ve t testi bulguları

	Anne Eğitim	N	ORT	SS	t	p
SB-SİB	Ortaokul ve altı	73	37.23	6.224	-2.228	.028*
	Lise ve üstü	68	39.18	3.959		
SB-SBB/SKB	Ortaokul ve altı	73	26.03	4.905	-.697	.487
	Lise ve üstü	68	26.56	4.075		
SB-SEB	Ortaokul ve altı	73	13.89	2.870	-.872	.385
	Lise ve üstü	68	14.26	2.148		
SB-TP	Ortaokul ve altı	73	77.15	12.396	-1.616	.109
	Lise ve üstü	68	80.00	8.257		

*p<.05

Çocukların annelerinin eğitim durumlarına göre Sosyal Beceri Ölçeği Sosyal İşbirliği Becerileri (SB-SİB) ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında düşük düzeyde anlamlı fark bulunmuştur [t=-2.228; p<.05]. Anneleri lise ve üstü eğitim düzeyine sahip çocukların sosyal işbirliği becerisi ortalamaları (\bar{x} =39.18) anneleri ortaokul ve altı eğitim düzeyine sahip çocukların ortalamalarından (\bar{x} =37.23) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. Anne eğitim durumuna göre diğer sosyal becerileri ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Tablo 5'te çocukların annelerinin çalışma durumlarına göre Sosyal Beceri Ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar, standart sapmalar ve bağımsız örneklem t testi bulguları verilmiştir.

Tablo 5. Çocukların annelerinin çalışma durumuna göre Sosyal Beceri Ölçeği ve alt ölçeklerinden aldıkları ortalama puanlar, standart sapmalar ve t testi bulguları

	Anne Çalışma	N	ORT	SS	t	p
SB-SİB	Çalışıyor	36	39.08	3.401	1.528	.130
	Çalışmıyor	105	37.86	5.823		
SB-SBB/SKB	Çalışıyor	36	27.56	3.325	1.979	.050
	Çalışmıyor	105	25.85	4.793		
SB-SEB	Çalışıyor	36	14.61	1.990	1.482	.141
	Çalışmıyor	105	13.89	2.694		
SB-TP	Çalışıyor	36	81.25	6.539	2.326	.022*
	Çalışmıyor	105	77.59	11.628		

*p<.05

Çocukların annelerinin çalışma durumlarına göre Sosyal Beceri Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında düşük düzeyde anlamlı fark bulunmuştur [t=2.326; p<.05]. Anneleri çalışan çocukların sosyal beceri ortalamaları (\bar{x} =81.25) anneleri çalışmayan çocukların ortalamalarından (\bar{x} =77.59) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. Çocukların annelerinin çalışma durumuna göre ölçeğin alt ölçeklerinden alınan ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Tablo 6'da çocukların 0-1 yaş dönemlerinde onları yetiştirenlere göre Sosyal Beceri Ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar, standart sapmalar ve bağımsız örneklem Mann Whitney U testi bulguları verilmiştir. Tablo 2'de verilen bakım veren dağılımları ortalamaların karşılaştırılması açısından uygun bulunmadığından 0-1 yaş dönemi bakım verenler anne/baba ve anne/baba dışındaki kimseler olmak üzere iki gruba ayrılarak ölçek ortalamaları karşılaştırılmıştır.

Tablo 6. Çocukların 0-1 yaş dönemlerinde onları yetiştirenlere göre Sosyal Beceri Ölçeği ve alt ölçeklerinden aldıkları ortalama puanlar, standart sapmalar ve Mann Whitney U testi bulguları

	0-1 Bakım Veren	N	ORT	SS	z	p
SB-SİB	Anne/baba	127	38.09	5.426	-.460	.645
	Anne/baba dışında	14	38.93	4.411		
SB-SBB/SKB	Anne/baba	127	26.17	4.603	-.851	.395
	Anne/baba dışında	14	27.36	3.586		
SB-SEB	Anne/baba	127	14.01	2.553	-.395	.214
	Anne/baba dışında	14	14.64	2.499		
SB-TP	Anne/baba	127	78.26	10.952	-.687	.492
	Anne/baba dışında	14	80.93	7.416		

*p<.05

Çocukların 0-1 yaş dönemlerinde onları yetiştirenlere göre Sosyal Beceri Ölçeği ve alt ölçeklerinden alınan ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

4.1.3. Çocukların Demografik Özelliklerine Göre Problem Davranış Düzeyleri

Tablo 7’de çocukların cinsiyetlerine göre Problem Davranış Ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar, standart sapmalar ve bağımsız örneklem t testi bulguları verilmiştir.

Tablo 7. Çocukların cinsiyetlerine göre Problem Davranış Ölçeği ve alt ölçeklerinden aldıkları ortalama puanlar, standart sapmalar ve t testi bulguları

	Cinsiyet	N	ORT	SS	t	p
PD-DY	Kız	67	24.51	6.151	-3.844	.000***
	Erkek	74	29.24	8.211		
PD-İY	Kız	67	9.46	3.811	1.458	.147
	Erkek	74	8.55	3.589		
PD-A	Kız	67	4.24	1.538	-.922	.358
	Erkek	74	4.50	1.800		
PD-BM	Kız	67	7.33	2.408	-.154	.878
	Erkek	74	7.39	2.471		
PD-TP	Kız	67	45.54	10.616	-2.128	.035*
	Erkek	74	49.69	12.368		

*p<.05
***p<.001

Çocukların cinsiyetlerine göre Problem Davranış Ölçeği Dışa Yönelim (PD-DY) alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında yüksek derecede anlamlı fark bulunmuştur [$t=-3.844$; $p<.001$]. Erkek çocukların dışa yönelim ortalamaları ($\bar{x}=29.24$) kız çocukların ortalamalarından ($\bar{x}=24.51$) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Çocukların cinsiyetlerine göre Problem Davranış Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında düşük derecede anlamlı fark bulunmuştur [$t=-2.128$; $p<.05$]. Erkek çocukların problem davranış ortalamaları ($\bar{x}=49.69$) kız çocukların problem davranış ortalamalarından ($\bar{x}=45.54$) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Tablo 8’de çocukların annelerinin eğitim durumlarına göre Problem Davranış Ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar, standart sapmalar ve bağımsız örneklem t testi bulguları verilmiştir. Tablo 2’de yer alan anne eğitim dağılımlarının karşılaştırmaya uygun hale getirilebilmesi için dağılım lise mezunu ve üstü, ortaokul mezunu ve altı düzeyleri olmak üzere iki gruba ayrılmıştır.

Tablo 8. Çocukların anne eğitim durumlarına göre Problem Davranış Ölçeği ve alt ölçeklerinden aldıkları ortalama puanlar, standart sapmalar ve t testi bulguları

	Anne Eğitim	N	ORT	SS	t	p
PD-DY	Ortaokul ve altı	73	28.19	8.055	1.946	.054
	Lise ve üstü	68	25.71	7.037		
PD-İY	Ortaokul ve altı	73	9.10	3.945	.364	.717
	Lise ve üstü	68	8.87	3.468		
PD-A	Ortaokul ve altı	73	4.55	1.675	1.263	.209
	Lise ve üstü	68	4.19	1.677		
PD-BM	Ortaokul ve altı	73	7.51	2.381	.733	.465
	Lise ve üstü	68	7.21	2.495		
PD-TP	Ortaokul ve altı	73	49.34	12.052	1.720	.088
	Lise ve üstü	68	45.97	11.165		

* $p<.05$

Çocukların anne eğitim düzeylerine göre Problem Davranış Ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Tablo 9’da çocukların annelerinin çalışma durumlarına göre Problem Davranış Ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar, standart sapmalar ve bağımsız örneklem t testi bulguları verilmiştir.

Tablo 9. Çocukların annelerinin çalışma durumuna göre Problem Davranış Ölçeği ve alt ölçeklerinden aldıkları ortalama puanlar, standart sapmalar ve t testi bulguları

	Anne Çalışma	N	ORT	SS	t	p
PD-DY	Çalışıyor	36	25.81	7.210	-1.079	.283
	Çalışmıyor	105	27.40	7.795		
PD-İY	Çalışıyor	36	8.44	3.333	-1.014	.312
	Çalışmıyor	105	9.17	3.829		
PD-A	Çalışıyor	36	4.14	1.334	-.981	.328
	Çalışmıyor	105	4.46	1.781		
PD-BM	Çalışıyor	36	7.11	2.201	-.715	.476
	Çalışmıyor	105	7.45	2.511		
PD-TP	Çalışıyor	36	45.50	10.314	-1.319	.189
	Çalışmıyor	105	48.48	12.109		

*p<.05

Çocukların annelerinin çalışma durumlarına göre Problem Davranış Ölçeği ve alt ölçeklerinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Tablo 10’da çocukların 0-1 yaş dönemlerinde onları yetiştirenlere göre Problem Davranış Ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar, standart sapmalar ve bağımsız örneklem Mann Whitney U testi bulguları verilmiştir. Tablo 2’de verilen bakım veren dağılımları ortalamaların karşılaştırılması açısından uygun bulunmadığından 0-1 yaş dönemi bakım verenler anne/baba ve anne/baba dışındaki kimseler olmak üzere iki gruba ayrılarak ölçek ortalamaları karşılaştırılmıştır.

Tablo 10. Çocukların 0-1 yaş dönemlerinde onları yetiştirenlere göre Problem Davranış Ölçeği ve alt ölçeklerinden aldıkları ortalama puanlar, standart sapmalar ve Mann Whitney U testi bulguları

	0-1 Bakım Veren	N	ORT	SS	z	p
PD-DY	Anne/baba	127	26.60	7.411	-1.785	.074
	Anne/baba dışında	14	30.57	9.146		
PD-İY	Anne/baba	127	9.05	3.746	-.591	.555
	Anne/baba dışında	14	8.43	3.458		
PD-A	Anne/baba	127	4.28	1.588	-1.473	.141
	Anne/baba dışında	14	5.21	2.259		
PD-BM	Anne/baba	127	7.33	2.430	-.504	.615
	Anne/baba dışında	14	7.64	2.530		
PD-TP	Anne/baba	127	47.26	11.255	-1.104	.270
	Anne/baba dışında	14	51.86	15.145		
*p<.05						

Çocukların 0-1 yaş dönemlerinde onları yetiştirenlere göre Problem Davranış Ölçeği ve alt ölçeklerinden alınan ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

4.1.4. Çocukların Demografik Özelliklerine Göre Bağlanma Biçimleri

Tablo 11’de çocukların cinsiyetlerine göre güvenli-güvensiz bağlanma biçimlerine dağılımları, yüzdeleri ve ki-kare analizi bulguları verilmiştir.

Tablo 11. Çocukların cinsiyetlerine göre güvenli-güvensiz bağlanma biçimlerine dağılımları yüzdeleri ve ki-kare analizi bulguları

Cinsiyet		Kız	Erkek	Toplam
Güvenli Bağlanma	n	39	34	73
	%	58.2	45.9	51.8
Güvensiz Bağlanma	n	28	40	68
	%	41.8	54.1	48.2
Toplam	n	67	74	141
	%	100.0	100.0	100.0

$[\chi^2_{(1)}=2.118; p=.099]$

Çocukların cinsiyetlerine göre güvenli-güvensiz bağlanma biçimi dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Kız çocukların %58.2’si ve erkek çocukların %45.9’unun güvenli bağlanma biçimine sahip oldukları gözlenmiştir. Kız çocukların %41.8’i ve erkek çocukların %54.1’inin güvensiz bağlanma biçimine sahip oldukları gözlenmiştir.

Tablo 12’de çocukların annelerinin eğitim durumuna göre güvenli-güvensiz bağlanma biçimi dağılımları, yüzdeleri ve ki-kare bulguları verilmiştir.

Tablo 12. Çocukların annelerinin eğitim durumuna göre güvenli-güvensiz bağlanma biçimi dağılımları yüzdeleri ve ki-kare analizi bulguları

Anne Eğitimi		Ortaokul ve altı	Lise ve Üstü	Toplam
Güvenli Bağlanma	n	37	36	73
	%	50.7	52.9	51.8
Güvensiz Bağlanma	n	36	32	68
	%	49.3	47.1	48.2
Toplam	n	73	68	141
	%	100.0	100.0	100.0

$[\chi^2_{(1)}=.072; p=.789]$

Çocukların anne eğitim durumlarına göre güvenli-güvensiz bağlanma biçimleri dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Anneleri ortaokul ve altı düzeyde eğitim almış olanların %50.7'sinin ve anneleri lise ve üstü düzeyde eğitim almış olanların %52.9'unun güvenli bağlanma biçimine sahip oldukları gözlenmiştir. Anneleri ortaokul ve altı düzeyde eğitim almış olanların %49.3'ünün ve anneleri lise ve üstü düzeyde eğitim almış olanların %47.1'inin güvensiz bağlanma biçimine sahip oldukları gözlenmiştir.

Tablo 13'te çocukların annelerinin çalışma durumlarına göre güvenli-güvensiz bağlanma biçimi dağılımları, yüzdeleri ve ki-kare bulguları verilmiştir.

Tablo 13. Çocukların annelerinin çalışma durumlarına göre güvenli-güvensiz bağlanma biçimleri dağılımları yüzdeleri ve ki-kare analizi bulguları

Anne Çalışma		Çalışıyor	Çalışmıyor	Toplam
Güvenli Bağlanma	n	20	53	73
	%	55.6	50.5	51.8
Güvensiz Bağlanma	n	16	52	68
	%	44.4	49.5	48.2
Toplam	n	36	105	141
	%	100.0	100.0	100.0

$[\chi^2_{(1)}=.277; p=.599]$

Çocukların annelerinin çalışma durumlarına göre güvenli-güvensiz bağlanma biçimleri dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Anneleri çalışan çocukların %55.6'sının ve annelerin çalışmayan çocukların %50.5'inin güvenli bağlanma biçimine sahip oldukları gözlenmiştir. Anneleri çalışan çocukların %44.4'ünün ve anneleri çalışmayan çocukların %49.5'inin güvensiz bağlanma biçimine sahip oldukları gözlenmiştir.

Tablo 14'te çocukların 0-1 yaş döneminde onları yetiştirenlere göre güvenli-güvensiz bağlanma biçimleri dağılımları, yüzdeleri ve ki-kare bulguları verilmiştir.

Tablo 14. Çocukların 0-1 yaş döneminde onları yetiştirenlere göre güvenli-güvensiz bağlanma biçimleri dağılımları yüzdeleri ve ki-kare analizi bulguları

0-1 yaş dönemi bakım		Anne / Baba	Anne / Baba Dışındakiler	Toplam
Güvenli Bağlanma	n	67	6	73
	%	52.8	42.9	51.8
Güvensiz Bağlanma	n	60	8	68
	%	47.2	57.1	48.2
Toplam	n	127	14	141
	%	100.0	100.0	100.0

$[\chi^2_{(1)}=.495; p=.482]$

Çocukların 0-1 yaş döneminde onları yetiştirenlere göre güvenli-güvensiz bağlanma biçimleri dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır. 0-1 yaş döneminde anne/babaları tarafından büyütülenlerin %52.8'inin ve anne/babaları dışındakiler tarafından büyütülenlerin %42.9'unun güvenli bağlanma biçimine sahip oldukları gözlenmiştir. 0-1 yaş döneminde anne/babaları tarafından büyütülenlerin %47.2'sinin ve anne/babaları dışındakiler tarafından büyütülenlerin %57.1'inin güvensiz bağlanma biçimine sahip oldukları gözlenmiştir.

4.2. Çocukların Bağlanma Biçimlerine Göre Problem Davranış ve Sosyal Becerileri Düzeylerinin Karşılaştırılması

Tablo 15'te çocukların bağlanma biçimlerine göre Problem Davranış Ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar, standart sapmalar ve bağımsız örneklem t testi bulguları verilmiştir.

Tablo 15. Çocukların bağlanma biçimlerine göre Problem Davranış Ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar, standart sapmalar ve t testi bulguları

	Bağlanma Biçimi	N	ORT	SS	t	p
PD-DY	Güvenli	73	25.60	7.966	-2.267	.025*
	Güvensiz	68	28.49	7.066		
PD-İY	Güvenli	73	8.37	3.165	-2.066	.041*
	Güvensiz	68	9.65	4.142		
PD-A	Güvenli	73	3.97	1.354	-3.005	.003**
	Güvensiz	68	4.81	1.887		
PD-BM	Güvenli	73	6.97	2.327	-1.988	.049*
	Güvensiz	68	7.78	2.491		
PD-TP	Güvenli	73	44.92	10.973	-3.023	.003**
	Güvensiz	68	50.72	11.817		

*p<.05

**p<.01

Çocukların bağlanma biçimlerine göre Problem Davranış Ölçeği Dışa Yönelim alt ölçeğinden (PD-DY) aldıkları ortalama puanlar arasında düşük derecede anlamlı fark bulunmuştur [t=-2.267; p<.05]. Güvensiz bağlanma biçimine sahip çocukların dışa yönelim ortalamaları (\bar{x} =28.49) güvenli bağlanma biçimine sahip çocukların ortalamalarından (\bar{x} =25.60) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Çocukların bağlanma biçimlerine göre Problem Davranış Ölçeği İçe Yönelim alt ölçeğinden (PD-İY) aldıkları ortalama puanlar arasında düşük derecede anlamlı fark bulunmuştur [t=-2.066; p<.05]. Güvensiz bağlanma biçimine sahip çocukların içe yönelim ortalamaları (\bar{x} =9.65) güvenli bağlanma biçimine sahip çocukların ortalamalarından (\bar{x} =8.37) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Çocukların bağlanma biçimlerine göre Problem Davranış Ölçeği Antisosyal alt ölçeğinden (PD-A) aldıkları ortalama puanlar arasında orta derecede anlamlı fark bulunmuştur [t=-3.005; p<.01]. Güvensiz bağlanma biçimine sahip çocukların antisosyal ortalamaları (\bar{x} =4.81) güvenli bağlanma biçimine sahip çocukların ortalamalarından (\bar{x} =3.97) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Çocukların bağlanma biçimlerine göre Problem Davranış Ölçeği Benmerkezci alt ölçeğinden (PD-BM) aldıkları ortalama puanlar arasında düşük derecede anlamlı fark bulunmuştur [$t=-1.988$; $p<.05$]. Güvensiz bağlanma biçimine sahip çocukların benmerkezci ortalamaları ($\bar{x}=7.78$) güvenli bağlanma biçimine sahip çocukların ortalamalarından ($\bar{x}=6.97$) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Çocukların bağlanma biçimlerine göre Problem Davranış Ölçeğinden (PD-TP) aldıkları toplam puan ortalamaları arasında orta derecede anlamlı fark bulunmuştur [$t=-3.023$; $p<.01$]. Güvensiz bağlanma biçimine sahip çocukların problem davranış ortalamaları ($\bar{x}=50.72$) güvenli bağlanma biçimine sahip çocukların ortalamalarından ($\bar{x}=44.92$) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Tablo 16'da çocukların bağlanma biçimlerine göre Sosyal Beceri Ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar, standart sapmalar ve bağımsız örneklem t testi bulguları verilmiştir.

Tablo 16. Çocukların bağlanma biçimlerine göre Sosyal Beceri Ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar, standart sapmalar ve t testi bulguları

	Bağlanma Biçimi	N	ORT	SS	t	p
SB-SİB	Güvenli	73	39.73	3.791	3.698	.000***
	Güvensiz	68	36.50	6.195		
SB-SBB/SKB	Güvenli	73	27.74	3.325	4.136	.000***
	Güvensiz	68	24.72	5.093		
SB-SEB	Güvenli	73	14.49	1.966	2.035	.044*
	Güvensiz	68	13.62	2.998		
SB-TP	Güvenli	73	81.96	7.005	4.112	.000***
	Güvensiz	68	74.84	12.578		

* $p<.05$

*** $p<.001$

Çocukların bağlanma biçimlerine göre Sosyal Beceri Ölçeği Sosyal İşbirliği Becerileri alt ölçeğinden (SB-SİB) aldıkları ortalama puanlar arasında yüksek derecede anlamlı fark bulunmuştur [$t=3.698$; $p<.001$]. Güvenli bağlanma biçimine sahip

çocukların sosyal işbirliği becerisi ortalamaları (\bar{x} =39.73) güvensiz bağlanma biçimine sahip çocukların ortalamalarından (\bar{x} =36.50) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Çocukların bağlanma biçimlerine göre Sosyal Beceri Ölçeği Sosyal Bağımsızlık ve Sosyal Kabul Becerileri alt ölçeğinden (SB-SBB/SKB) aldıkları ortalama puanlar arasında yüksek derecede anlamlı fark bulunmuştur [t =4.136; p <.001]. Güvenli bağlanma biçimine sahip çocukların sosyal bağımsızlık ve sosyal kabul becerileri ortalamaları (\bar{x} =27.74) güvensiz bağlanma biçimine sahip çocukların ortalamalarından (\bar{x} =24.72) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Çocukların bağlanma biçimlerine göre Sosyal Beceri Ölçeği Sosyal Etkileşim Becerileri alt ölçeğinden (SB-SEB) aldıkları ortalama puanlar arasında düşük derecede anlamlı fark bulunmuştur [t =2.035; p <.05]. Güvenli bağlanma biçimine sahip çocukların sosyal etkileşim becerileri ortalamaları (\bar{x} =14.49) güvensiz bağlanma biçimine sahip çocukların ortalamalarından (\bar{x} =13.62) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Çocukların bağlanma biçimlerine göre Sosyal Beceri Ölçeğinden (SB-TP) aldıkları toplam puan ortalamaları arasında yüksek derecede anlamlı fark bulunmuştur [t =4.112; p <.001]. Güvenli bağlanma biçimine sahip çocukların sosyal beceri ortalamaları (\bar{x} =81.96) güvensiz bağlanma biçimine sahip çocukların ortalamalarından (\bar{x} =74.84) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Tablo 17'de kız çocuklarının bağlanma biçimlerine göre Sosyal Beceri Ölçeğinden ve Problem Davranış Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız örneklem t testi bulguları verilmiştir.

Tablo 17. Kız çocukların bağlanma biçimlerine göre Sosyal Beceri Ölçeğinden ve Problem Davranış Ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar, standart sapmalar ve t testi bulguları

Kız Çocuklar	Bağlanma Biçimi	N	ORT	SS	t	p
SB-SİB	Güvenli	39	40.23	3.216	2.847	.007**
	Güvensiz	28	36.04	7.305		
SB-SBB/SKB	Güvenli	39	27.95	3.268	2.763	.009**
	Güvensiz	28	24.68	5.618		
SB-SEB	Güvenli	39	14.54	2.088	1.321	.194
	Güvensiz	28	13.54	3.605		
SB-TP	Güvenli	39	82.72	6.472	2.726	.010*
	Güvensiz	28	74.25	15.496		
PD-DY	Güvenli	39	22.62	5.590	-3.169	.002**
	Güvensiz	28	27.14	6.011		
PD-İY	Güvenli	39	8.87	3.389	-1.512	.135
	Güvensiz	28	10.29	4.259		
PD-A	Güvenli	39	3.85	1.348	-2.568	.013*
	Güvensiz	28	4.79	1.641		
PD-BM	Güvenli	39	6.95	2.502	-1.539	.129
	Güvensiz	28	7.86	2.206		
PD-TP	Güvenli	39	42.28	10.084	-3.157	.002**
	Güvensiz	28	50.07	9.786		

*p<.05
**p<.01

Kız çocukların bağlanma biçimlerine göre Sosyal Beceri Ölçeği Sosyal İşbirliği Becerileri alt ölçeğinden (SB-SİB) aldıkları ortalama puanlar arasında orta derecede anlamlı fark bulunmuştur [t=2.847; p<.01]. Güvenli bağlanma biçimine sahip kız çocuklarının sosyal işbirliği becerisi ortalamaları (\bar{x} =40.23) güvensiz bağlanma biçimine sahip kız çocukların ortalamalarından (\bar{x} =36.04) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Kız çocukların bağlanma biçimlerine göre Sosyal Beceri Ölçeği Sosyal Bağımsızlık ve Sosyal Kabul Becerileri alt ölçeğinden (SB-SBB/SKB) aldıkları ortalama puanlar arasında orta derecede anlamlı fark bulunmuştur [t=2.763; p<.01].

Güvenli bağlanma biçimine sahip kız çocukların sosyal bağımsızlık ve sosyal kabul becerileri ortalamaları ($\bar{x}=27.95$) güvensiz bağlanma biçimine sahip kız çocukların ortalamalarından ($\bar{x}=24.68$) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Kız çocukların bağlanma biçimlerine göre Sosyal Beceri Ölçeği Sosyal Etkileşim Becerileri alt ölçeğinden (SB-SEB) aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Kız çocukların bağlanma biçimlerine göre Sosyal Beceri Ölçeğinden (SB-TP) aldıkları toplam puan ortalamaları arasında düşük derecede anlamlı fark bulunmuştur [$t=2.726$; $p<.05$]. Güvenli bağlanma biçimine sahip kız çocukların sosyal beceri ortalamaları ($\bar{x}=82.72$) güvensiz bağlanma biçimine sahip kız çocukların ortalamalarından ($\bar{x}=74.25$) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Kız çocukların bağlanma biçimlerine göre Problem Davranış Ölçeği Dışa Yönelim alt ölçeğinden (PD-DY) aldıkları ortalama puanlar arasında düşük derecede anlamlı fark bulunmuştur [$t=-3.169$; $p<.05$]. Güvensiz bağlanma biçimine sahip kız çocukların dışa yönelim ortalamaları ($\bar{x}=27.14$) güvenli bağlanma biçimine sahip kız çocukların ortalamalarından ($\bar{x}=22.62$) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Kız çocukların bağlanma biçimlerine göre Problem Davranış Ölçeği İçe Yönelim alt ölçeğinden (PD-İY) aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Kız çocukların bağlanma biçimlerine göre Problem Davranış Ölçeği Antisosyal alt ölçeğinden (PD-A) aldıkları ortalama puanlar arasında orta derecede anlamlı fark bulunmuştur [$t=-2.568$; $p<.01$]. Güvensiz bağlanma biçimine sahip kız çocukların antisosyal ortalamaları ($\bar{x}=4.79$) güvenli bağlanma biçimine sahip kız çocukların ortalamalarından ($\bar{x}=3.85$) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Kız çocukların bağlanma biçimlerine göre Problem Davranış Ölçeği Benmerkezci alt ölçeğinden (PD-BM) aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Kız çocukların bağlanma biçimlerine göre Problem Davranış Ölçeğinden (PD-TP) aldıkları toplam puan ortalamaları arasında orta derecede anlamlı fark bulunmuştur [$t=-3.157$; $p<.01$]. Güvensiz bağlanma biçimine sahip kız çocukların problem davranış

ortalamları ($\bar{x}=50.07$) güvenli bağlanma biçimine sahip kız çocukların ortalamlarından ($\bar{x}=42.28$) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Tablo 18’de erkek çocuklarının bağlanma biçimlerine göre Sosyal Beceri Ölçeğinden ve Problem Davranış Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız örneklem t testi bulguları verilmiştir.

Tablo 18. Erkek çocukların bağlanma biçimlerine göre Sosyal Beceri Ölçeğinden ve Problem Davranış Ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar, standart sapmalar ve t testi bulguları

Erkek Çocuklar	Bağlanma Biçimi	N	ORT	SS	t	p
SB-SİB	Güvenli	34	39.15	4.335	2.025	.047*
	Güvensiz	40	36.83	5.358		
SB-SBB/SKB	Güvenli	34	27.50	3.422	2.879	.005**
	Güvensiz	40	24.75	4.765		
SB-SEB	Güvenli	34	14.44	1.845	1.463	.148
	Güvensiz	40	13.68	2.536		
SB-TP	Güvenli	34	81.09	7.573	2.744	.008**
	Güvensiz	40	75.25	10.253		
PD-DY	Güvenli	34	29.03	8.936	-.205	.838
	Güvensiz	40	29.43	7.652		
PD-İY	Güvenli	34	7.79	2.826	-1.750	.085
	Güvensiz	40	9.20	4.052		
PD-A	Güvenli	34	4.12	1.365	-1.762	.082
	Güvensiz	40	4.83	2.062		
PD-BM	Güvenli	34	7.00	2.146	-1.287	.202
	Güvensiz	40	7.73	2.698		
PD-TP	Güvenli	34	47.94	11.314	-1.123	.265
	Güvensiz	40	51.18	13.156		

*p<.05
**p<.01

Erkek çocukların bağlanma biçimlerine göre Sosyal Beceri Ölçeği Sosyal İşbirliği Becerileri alt ölçeğinden (SB-SİB) aldıkları ortalama puanlar arasında düşük derecede anlamlı fark bulunmuştur [$t=2.025$; $p<.05$]. Güvenli bağlanma biçimine sahip erkek çocuklarının sosyal işbirliği becerisi ortalamaları ($\bar{x}=39.15$) güvensiz bağlanma biçimine sahip erkek çocukların ortalamalarından ($\bar{x}=36.83$) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Erkek çocukların bağlanma biçimlerine göre Sosyal Beceri Ölçeği Sosyal Bağımsızlık ve Sosyal Kabul Becerileri alt ölçeğinden (SB-SBB/SKB) aldıkları ortalama puanlar arasında orta derecede anlamlı fark bulunmuştur [$t=2.879$; $p<.01$]. Güvenli bağlanma biçimine sahip erkek çocukların sosyal bağımsızlık ve sosyal kabul becerileri ortalamaları ($\bar{x}=27.50$) güvensiz bağlanma biçimine sahip erkek çocukların ortalamalarından ($\bar{x}=24.75$) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Erkek çocukların bağlanma biçimlerine göre Sosyal Beceri Ölçeği Sosyal Etkileşim Becerileri alt ölçeğinden (SB-SEB) aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Erkek çocukların bağlanma biçimlerine göre Sosyal Beceri Ölçeğinden (SB-TP) aldıkları toplam puan ortalamaları arasında orta derecede anlamlı fark bulunmuştur [$t=2.744$; $p<.01$]. Güvenli bağlanma biçimine sahip erkek çocukların sosyal beceri ortalamaları ($\bar{x}=81.09$) güvensiz bağlanma biçimine sahip erkek çocukların ortalamalarından ($\bar{x}=75.25$) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Erkek çocukların bağlanma biçimlerine göre Problem Davranış Ölçeği Dışa Yönelim alt ölçeğinden (PD-DY) aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Erkek çocukların bağlanma biçimlerine göre Problem Davranış Ölçeği İçer Yönelim alt ölçeğinden (PD-İY) aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Erkek çocukların bağlanma biçimlerine göre Problem Davranış Ölçeği Antisozyal alt ölçeğinden (PD-A) aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Erkek çocukların bağlanma biçimlerine göre Problem Davranış Ölçeği Benmerkezci alt ölçeğinden (PD-BM) aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Erkek çocukların bağlanma biçimlerine göre Problem Davranış Ölçeğinden (PD-TP) aldıkları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

BÖLÜM V

TARTIŞMA, YORUM, ÖNERİLER

5.1. Tartışma ve Yorum

Bu araştırmada okul öncesi dönemde çocukların bağlanma biçimlerinin sosyal beceri ve problem davranışlara olan etkisi incelenmiştir. Bu bağlamda okul öncesi dönemde eğitim gören 5-6 grubunda olan 141 çocuğa Bağlanma Öykü Tamamlama Testi ve çocukların annelerine Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği (Preschool and Kindergarten Behavior Scales) uygulanmıştır. Toplanan veriler ile ampirik bir çalışma yürütülmüştür. Okul öncesi dönemde güvenli bağlanma biçimine sahip olan bir grup ile güvensiz bağlanma biçimine sahip bir grup karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Bu araştırmada “Bağlanma Öykü Tamamlama Testi” ve Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği; cinsiyet, anne eğitim düzeyi, anne çalışma durumu, 0-1 yaş döneminde çocuğun bakımını üstlenen kişi olmak üzere dört demografik değişken açısından da incelenmiştir. Araştırmadan alınan sonuçlar beklentilerimizle karşılaştırıldığında uyumlu ve anlamlı sonuçlar elde edilmiştir.

5.1.1. Demografik Değişkenler ile Çocukların Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

Araştırmada cinsiyet değişkeni ile ilgili elde edilen sonuç şu şekildedir. Çocukların cinsiyetine göre Sosyal Beceri Ölçeği ve alt ölçeklerinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Elde edilen bu sonuçla ilgili literatür incelendiğinde ulaşılan araştırma sonuçları şu şekildedir.

Çimen (2009), yaptığı araştırmasında okul öncesi eğitim programında yer alan sosyal becerilerin öğretimine yönelik olan amaç ve kazanımların altı yaş grubundaki çocuklar için sosyal becerilerin kazanılmasında etkili olup olmadığını ve cinsiyete göre

değişkenlik gösterip göstermediğini incelemiştir. Araştırma sonucunda hazırlanan etkinliklerin sosyal becerilerde etkili olduğu bulunmuştur. Cinsiyete göre çocukların sosyal beceri düzeylerinde anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Yapılan araştırmalar ya kızların ya da erkeklerin sosyal becerilerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Dinç (2002) tarafından yapılan araştırma sonucunda anaokuluna devam eden 4–5 yaş grubu kız çocuklarının sosyal gelişim düzeylerinin erkek çocuklara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (Akt: Çimen, 2009).

Kapıkıran ve arkadaşları (2004) yaptıkları araştırmada okul öncesi dönemdeki öğrencilerin sosyal becerilerini bazı değişkenlere göre incelenmiştir. Araştırmada sosyal beceri, iletişim ve uyum alt boyutlarında yaşlara göre fark bulunmamıştır. Kızların uyum puanlarının erkeklerden daha düşük olduğu gözlenmiştir.

Araştırmada elde edilen bir diğer sonuç şu şekildedir. Çocukların annelerinin eğitim durumlarına göre Sosyal Beceri Ölçeği Sosyal İşbirliği Becerileri (SB-SİB) ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur. Anneleri lise ve üstü eğitim düzeyine sahip çocukların sosyal işbirliği becerisi ortalamaları anneleri ortaokul ve altı eğitim düzeyine sahip çocukların ortalamalarından anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. Elde edilen bu sonuçla ilgili literatür incelendiğinde ulaşılan araştırma sonuçları şu şekildedir.

Ekici (2015), okul öncesi dönemde eğitim alan çocukların sosyal becerileri ile aile özellikleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında annenin eğitim durumu ile çocukların Sosyal Bağımsızlık ve Kabul ve Sosyal Etkileşim alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılık gözlemlemiştir. Ölçeğin bir diğer alt boyutu olan sosyal işbirliğinden çocukların aldıkları puanlar arasındaki fark anlamlıdır. Buna göre bulgularda, annesi lise, önlisans ve lisans mezunu olan çocukların, annesi ilkokul ve ortaokul mezunu olan çocuklara göre daha fazla sosyal işbirliği becerilerine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Erbay (2008), okul öncesi eğitim alan ve almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin sosyal becerilere sahip olma düzeyleri ile ilgili araştırma yapmıştır. Araştırmasında denence olarak okul öncesi eğitim alan ilköğretim birinci sınıf

öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin annenin eğitim durumuna göre farklılaşacağı belirtmiştir. Araştırma sonucunda bulgularda annenin eğitim düzeyi arttıkça çocukların sosyal beceri düzeyinin de arttığı görülmektedir.

Araştırmada elde edilen bir diğer sonuç şu şekildedir. Çocukların annelerinin çalışma durumlarına göre Sosyal Beceri Ölçeği puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Anneleri çalışan çocukların sosyal beceri ortalamaları anneleri çalışmayan çocukların ortalamalarından anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. Çocukların annelerinin çalışma durumuna göre ölçeğin alt ölçeklerinden alınan ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Elde edilen bu sonuçla ilgili literatür incelendiğinde ulaşılan araştırma sonuçları şu şekildedir.

Gizir'in (2002) yaptığı araştırmasında, okul öncesi dönemdeki çocukların işbirliği ve sosyal ilişkilere ilişkin becerilerinin annelerin çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği gözlenmiştir (Akt: Ekici, 2015).

Araştırmada elde edilen bir diğer sonuç şu şekildedir. Çocukların ve 0-1 yaş dönemlerinde onları yetiştirenlere göre Sosyal Beceri Ölçeği ve alt ölçeklerinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Elde edilen bu sonuçla ilgili literatür incelendiğinde ulaşılan araştırma sonuçları şu şekildedir.

Görgü (2015) çocukların bağlanma biçimleri ve sosyal davranışları ile annelerinin bağlanma biçimi ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, çocukların sosyal becerilerinin çocuğu ilk 1 yıl kimin baktığına göre farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Bulunan bu sonuç araştırmadan elde ettiğimiz sonucu desteklememektedir.

5.1.2. Demografik Değişkenler ile Çocukların Problem Davranışları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

Araştırmada elde edilen bir diğer sonuç şu şekildedir. Çocukların cinsiyetlerine göre Problem Davranış Ölçeği Dışa Yönelim alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur. Erkek çocukların dışa yönelim ortalamaları, kız çocukların ortalamalarından anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. Elde edilen bu sonuçla ilgili literatür incelendiğinde ulaşılan araştırma sonuçları şu şekildedir.

Kılınç (2016), 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışları ile oyun davranışları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasının bulgularında erkek çocuklarının kız çocuklarına göre daha fazla dışa yönelimli problem davranışlar sergilediğini gözlemlemiştir.

Erkek çocuklarının kız çocuklarına göre daha fazla dışa yönelimli problem davranışlar gösterdiğine dair başka araştırma bulguları da mevcuttur. Gözün Kahraman ve Kurt (2013), yaptıkları çalışmada erkek öğrencilerin fiziksel saldırganlık davranışlarını kız öğrencilere göre daha fazla sergilediklerini belirtmişlerdir. Özbey (2009), problem davranış ölçeğinin dışa yönelim alt boyutunda kızların, erkeklere göre daha az problem davranışlara sahip olduğunu belirtmiştir. Ural ve arkadaşları (2015), erkek çocuklarının kız çocuklarına göre daha çok kızgın-saldırgan davranış sergilediklerini gözlemlemiştir.

Görgü (2015) çocukların bağlanma biçimleri ve sosyal davranışları ile annelerinin bağlanma biçimi ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada, çocukların davranış problemlerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Bu konu ile ilgili yapılan araştırmalar göz önünde bulundurulduğunda erkek çocuklarının dışa yönelimli problem davranışları daha çok sergiledikleri gözlenmektedir. Bu durumda araştırmanın bulguları genel olarak yapılan çalışmalarla uyumluluk göstermektedir.

Çocukların cinsiyetlerine göre Problem Davranış Ölçeği toplam ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Erkek çocukların problem davranış ortalamaları kız çocukların problem davranış ortalamalarından anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Araştırmada elde edilen bir diğer sonuç şu şekildedir. Çocukların anne eğitim düzeylerine göre Problem Davranış Ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Elde edilen bu sonuçla ilgili literatür incelendiğinde ulaşılan araştırma sonuçları şu şekildedir.

Alisinanoğlu ve Kesicioğlu (2010) yılında yaptıkları çalışmada okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemine etkin eden etmenler arasında ebeveyn eğitim düzeyinin bir etkisi olmadığını belirtmişlerdir.

Özbey (2009), yaptığı araştırmasında çocukların anne öğrenim durumları ile problem davranışları arasında anlamlı farklılık olmadığı gözlenmektedir.

Alisinanoğlu ve Ulutaş (2003) yılında yaptıkları araştırma sonucunda çocukların kaygı, korku gibi davranış bozukluklarında ebeveynin öğrenim durumunun önemli bir farklılığa neden olmadığını gözlemlemiştir.

Araştırmada elde edilen bir diğer sonuç şu şekildedir. Çocukların annelerinin çalışma durumuna ve 0-1 yaş döneminde onları yetiştirenlere göre Problem Davranış Ölçeği ve alt ölçeklerinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Elde edilen bu sonuçla ilgili literatür incelendiğinde ulaşılan araştırma sonuçları şu şekildedir.

Görgü (2015) çocukların bağlanma biçimleri ve sosyal davranışları ile annelerinin bağlanma biçimi ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, çocukların davranış problemlerinin anne çalışma ve doğumdan sonra ilk 1 yıl kimin baktığı durumuna göre farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Bulunan bu sonuç araştırmadan elde ettiğimiz sonucu desteklemektedir.

5.1.3. Demografik Değişkenler ile Çocukların Bağlanma Biçimi Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

Araştırmada elde edilen bir diğer sonuç şu şekildedir. Çocukların cinsiyetine göre güvenli-güvensiz bağlanma stillerinin dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Literatür demografik değişkenlerden cinsiyete göre incelendiğinde bağlanma örüntüsünün cinsiyete göre farklı olabileceği konusunda değişik sonuçlar veren araştırmalar mevcuttur. Seven (2006), bağlanma ve cinsiyet arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Türköz (2007), erkek çocuklarının kadın çocuklara oranla daha yüksek güvensiz bağlanmaya sahip olduğu sonucuna varmıştır. Kaymak (2015), okul öncesi çocuklarının cinsiyete dayalı bağlanma stili test puanında anlamlı bir fark görememiştir.

Araştırmada değişkenlerle ilgili elde edilen bir diğer sonuç ise şu şekildedir. Çocukların annelerinin eğitim durumuna, annelerinin çalışma durumuna ve 0-1 yaş döneminde onları yetiştirenlere göre güvenli-güvensiz bağlanma stillerinin dağılımları

arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Elde edilen bu sonuçla ilgili literatür incelendiğinde ulaşılan araştırma sonuçları şu şekildedir.

Görgü (2015) çocukların bağlanma biçimleri ve sosyal davranışları ile annelerinin bağlanma biçimi ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, bağlanma davranışının 0-1 yaş arasında bakım veren kişi, anne eğitim düzeyi, anne çalışma durumu arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Belsky ve Rovine (1988), yaşamlarının ilk yılında, anne dışındaki bir bakıcı ile haftada 20 saatten fazla zaman geçiren çocukların, güvensiz anne-bebek bağlanması geliştirme olasılıklarının anlamlı derecede yüksek olduğu yönünde bulgular elde etmişlerdir (Akt: Türköz, 2007).

5.1.4. Çocukların Bağlanma Biçimi ile Davranış Problemleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

Araştırmada elde edilen bir başka sonuç ise şu şekildedir. Çocukların bağlanma stillerine göre Problem Davranış Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Yani güvensiz bağlanma stiline sahip çocukların problem davranış ortalamaları güvenli bağlanma stiline sahip çocukların ortalamalarından anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. Elde edilen bu sonuçla ilgili literatür incelendiğinde ulaşılan araştırma sonuçları şu şekildedir.

James (2009), orta çocukluk dönemindeki çocukların bağlanma güvenlikleri ile depresyon ve davranış problemleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırma yapmıştır. Araştırmanın bulgularında Güvenli Bağlanma Ölçeği ve çocuklardaki depresyon arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Araştırma sonucunda ebeveynlerinden birine daha güvenli bağlanan çocuklar, daha az depresif belirti belirtmişlerdir (Akt. Sözügeçer, 2011).

Muris, Mayer ve Meesters (2000), araştırmada 12 yaş çocuklarında bağlanma stili, kaygı semptom düzeyleri ve depresyon arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonuçlarında bağlanma stillerinin, panik bozukluk, yaygınlaşmış kaygı bozukluğu, sosyal fobi, ayrılık anksiyetesi bozukluğu, travmatik stres bozukluğu, kaygı ve depresyon puanları üzerinde anlamlı etkileri olduğunu bulmuşlardır. Güvensiz

bağlanan çocukların güvenli bağlanan çocuklarla karşılaştırıldığında daha yüksek düzeyde kaygı semptomları ve depresyon düzeylerinde artış olduğu gözlenmiştir.

Ural ve arkadaşları (2015), güvensiz bağlanma biçime sahip çocukların güvenli bağlanma biçimine sahip çocuklara göre anksiyete-içedönüklük düzeylerinin daha yüksek olduğunu gözlemlemiştir.

Muris ve arkadaşları (2001) yaptıkları araştırma ile bağlanma stili ve psikopatolojik belirtiler arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamışlardır. Yaptıkları araştırmada, güvensiz bağlanan ergenlerin güvenli bağlanan ergenlere göre daha yüksek düzeyde kaygı bozuklukları ve depresyon belirtecekleri hipotezini öne sürmüşlerdir. Araştırma sonuçlarında bağlanma stilleri ile kaygı ve depresyon puanları karşılaştırıldığında güvenli bağlanan ergenlerin düşük düzeyde kaygı ve depresyon puanları aldıkları; kararsız bağlanan ergenlerin ise yüksek düzeyde kaygı ve depresyon puanı aldıkları gözlenmiştir.

Moss ve arkadaşları (2006), yaptıkları bir araştırmada çocuklarının bağlanma stilleri ve iki yıl sonraki anne, çocuk ve öğretmen bildirimlerine dayanan içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış davranış problemleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın bulgularına incelendiğinde güvensiz bağlanan çocukların, güvenli bağlanan çocuklara göre daha çok içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış davranış problemleri sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.5. Çocukların Bağlanma Biçimi ile Sosyal Beceriler Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

Araştırmada elde edilen bir sonuç şu şekildedir. Güvenli bağlanma stiline sahip çocukların sosyal beceri ortalamaları güvensiz bağlanma stiline sahip çocukların ortalamalarından anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. Elde edilen bu sonuçla ilgili literatür incelendiğinde ulaşılan araştırma sonuçları şu şekildedir.

Seven (2006), örneklemini altı yaş grubu çocukların oluşturduğu araştırmada bağlanma güvenliğiyle sosyal beceriler arasında anlamlı ilişkiler olduğunu tespit etmiştir. Yapılan bu araştırma sosyal becerilerin kestirilmesinde bağlanmanın önemli bir gösterge olduğunu göstermektedir.

Deniz ve arkadaşları (2005), üniversite öğrencilerinin sosyal beceri ve yalnızlık düzeylerinin bağlanma stilleri açısından incelenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgularda güvenli bağlanma stiline sosyal beceriler açısından, duyuşsal anlatımcılık ve sosyal duyarlılık üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bağlanma stillerinin sosyal beceriler üzerinde anlamlı etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.6. Kız Çocuklarının Bağlanma Biçimlerine Göre Sosyal Beceri ve Problem Davranış Ölçeğine İlişkin Bulgular

Araştırmada elde edilen bir diğer sonuç şu şekildedir. Kız çocukların bağlanma biçimlerine göre sosyal beceri ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları arasında düşük derecede anlamlı fark bulunmuştur. Güvenli bağlanma biçimine sahip kız çocukların sosyal beceri ortalamaları güvensiz bağlanma biçimine sahip kız çocukların ortalamalarından anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Bir diğer sonuç ise şu şekildedir. Kız çocukların bağlanma biçimlerine göre Problem Davranış Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları arasında orta derecede anlamlı fark bulunmuştur. Güvensiz bağlanma biçimine sahip kız çocukların problem davranış ortalamaları güvenli bağlanma biçimine sahip kız çocukların ortalamalarından anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

5.1.7. Erkek Çocuklarının Bağlanma Biçimlerine Göre Sosyal Beceri ve Problem Davranış Ölçeğine İlişkin Bulgular

Araştırmada elde edilen bir diğer sonuç şu şekildedir. Erkek çocukların bağlanma biçimlerine göre sosyal beceri ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları arasında orta derecede anlamlı fark bulunmuştur. Güvenli bağlanma biçimine sahip erkek çocukların sosyal beceri ortalamaları güvensiz bağlanma biçimine sahip erkek çocukların ortalamalarından anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Bir diğer sonuç şu şekildedir. Erkek çocukların bağlanma biçimlerine göre problem davranış ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

DSM V'e göre dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik nörogelişimsel bir bozukluktur. Dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik belirtileri çocuklarda genelde üç yaş civarında gözlenmeye başlansa da çocuğun bir hekim tarafından tanınması ilkokul yıllarında olmaktadır. DEHB, okul çağı dönemindeki çocuklarda %3-7 oranında oldukça sık görülmektedir ve erkeklerde görülme sıklığı daha çoktur. Örnekleme erkek/kız oranı; 2:1 ile 9:1 arasında değişmektedir (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2007).

Bu bilgiler doğrultusunda ifade edilmek istenen araştırmada bir hekim tarafından tanı almamış Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketlilik Bozukluğu olan erkek çocukların bulunma olasılığı yüksektir. DEHB'nin nörogelişimsel bir rahatsızlık olmasından kaynaklı olarak, çocuğun bağlanma biçimi güvenli olsa bile problem davranışları sergileme ihtimalinin yüksek olacağı düşünülmektedir.

Erkek çocuklarında problem davranışların görülmesi ama bu durumun bağlanma biçimi ile ilişkili olmaması bir de şu şekilde açıklanabilir; toplumda kız-erkek rollerine atfedilmiş olan davranış biçimlerinden dolayı anne ve babaların çocuk yetiştirme tutumları etkilenmekte ve bu durumunda çocuğun problem davranışı ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Yani çocuğun annesine güvenli ya da güvensiz bağlanmasının dışında erkek çocuğun yetiştirilme tarzından ve ondan toplumun beklediği rollerden dolayı problem davranışlarının etkilediği düşünülebilir.

Araştırmada sosyal beceri ve problem davranış değerlendirme ölçeğinin anneler tarafından doldurulması, objektif değerlendirmeden uzaklaşabileceğini ve toplumun beklentisine uygun yanıt verme ihtimalini de yükseltmiş olabileceğini düşündürmektedir.

Kız ve erkek çocuklarının bağlanma biçimlerine göre sosyal beceri ve problem davranışlarına ilişkin sonuçları doğrultusunda; bağlanma biçimine göre kız çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışları arasında anlamlı ilişki bulunurken, erkek çocuklarının bağlanma biçimlerine göre sadece sosyal becerileri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur.

5.2. Öneriler

5.2.1. Yapılacak Araştırmalara ve Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- 1.Yapılan araştırmada okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal beceri ve problem davranışlarının belirlenmesi için uygulanan Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği anneler tarafından doldurulmuştur. Annelerin çocuklarını değerlendirirken objektif olmaktan uzaklaşabilecekleri düşünülmektedir. Bu yüzden öğretmen gözleminin de değerlendirmeye dâhil edilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.
- 2.Araştırmanın daha büyük bir örneklem grubu ve daha farklı ölçeklerin kullanılarak yapılması önerilmektedir.
- 3.Yapılan bu araştırmada ailelerin gelir grubu homojen dağılım göstermediği için araştırma sonuçlarına olan etkisi detaylı gözlemlenememiştir. Araştırmanın örneklemi genellikle orta gelir düzeyine sahip ailelerden oluşmaktadır. Yapılacak diğer araştırmalarda katılımcıların farklı gelir seviyelerine sahip olmaları, çocukların bağlanma biçimlerine, sosyal beceri ve problem davranışlarına farklı etkilerde bulunabilir. Bu yüzden ileride yapılacak araştırmalarda yüksek ve düşük gelir grubunun da dâhil edilmesi önerilmektedir.
- 4.Araştırma okul öncesi dönemde eğitime devam eden 5-6 yaş grubu öğrencilerine uygulanmıştır. Yapılacak diğer araştırmalarda 5-6 yaş öncesinde okul öncesi eğitim almaya başlayan ve 5-6 yaş öncesinde hiç okul öncesi eğitim almayan iki grubun da karşılaştırılması yapılabilir.
- 5.Yapılacak diğer araştırmalarda çocuğun okul öncesi eğitimi ne kadar süredir almaya devam ettiği değişkeni de araştırmaya dâhil edilebilir.

5.2.2. Ebeveynlere Yönelik Öneriler

- 1.Anne-baba adaylarına; anne ve çocuk arasında oluşan bağlanmanın, annenin çocuğuna gösterdiği sevgi ve şefkatin, çocuğun sağlıklı ruhsal gelişimi için ne denli önemli olduğunu anlatan eğitimler verilmesi önerilmektedir.
- 2.Çocukların gelişim dönemlerini sağlıklı bir şekilde geçirebilmesi için uzmanlar tarafından ebeveynlere sık sık çeşitli eğitimler verilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

3.Çocuk ile anne arasında sağlıklı bir bağın gelişmesi çok önemlidir. Bu bağın sağlıklı gelişebilmesi için çocuk doğduktan sonraki 2-3 yıl boyunca anne ile çocuk mümkün oldukça ayrılmamalıdır. Bu süreçte çocuğun bakımını, beslenmesini ve güven ihtiyacını annenin sevgi ve içtenlikle karşılaması önemlidir. Bu yüzden çalışan annelerin çocuklarıyla bu bağı sağlıklı bir şekilde kurabilmeleri için çocuk 2-3 yaşında oluncaya kadar çalışmamaları, devlet tarafından da bunun teşvik edilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

4.Problem davranışların önlenmesi ve azaltılabilmesi için ailelere eğitici seminerlerin verilmesi gereklidir. Problem davranışların çözümünde çocukları olumlu etkileyeceği düşünülen sanatsal ve sportif faaliyetlere yönlendirilmesi için aileleri bilinçlendirme yoluna gidilmelidir. Ayrıca bu sanatsal ve sportif faaliyetlere toplumun her kesiminden bireylerin ulaşabilmesi için alt gelir düzeyine sahip çocukların eğitim gördüğü okullarda ücretsiz kurslar açılmalıdır.

5.Ebeveynlerin çocuklara karşı olumlu davranış ve tutum geliştirmesine yardımcı olacak ve çocuklarıyla nasıl sağlıklı iletişim kurabileceklerini öğreten eğitim planlamalarının yapılması önerilmektedir.

6.Sağlıklı bağlanmanın temelini sıcak ve şefkat dolu dokunmanın oluşturduğuna yönelik araştırmalar mevcuttur. Bebeklik döneminde teması doğru bir biçimde deneyimleme fırsatı yaşayamayan çocuk, ileriki yaşantısında sağlıklı ilişkiler kurmakta zorlanır. Dokunma ve temas sayesinde çocuk karşısındakiyle karşılaşır, bu karşılaşma ile ilişki geliştirir; bu durum da çocuğun benlik duygusunun oluşmasına yardımcı olur. Bu yüzden doğru temasın önemi anlatılarak, annelere alanında uzman kişiler tarafından gelişimsel temas oyun terapisi yaklaşımı öğretilir.

5.2.3. Öğretmenlere Yönelik Öneriler

1.Okul öncesi dönemde yapılacak drama çalışmaları çocukların duygularını tanımlarına ve kendilerini doğru bir şekilde ifade etmelerine olanak sağlayacaktır. Drama çalışmalarının uzman kişiler tarafından verilmesi gerektiğinden, tüm okul öncesi öğretmenleri bu konuda eğitilmelidir.

2.Çocukların akranlarıyla olumlu etkileşime girmelerine yardımcı olacak sosyal becerilerini geliştirici etkinlikler düzenlenmelidir.

3. Problem davranışların önlenmesi ve azaltılması için okul rehber öğretmenleri tarafından, anlaşmazlıkların çözülmesine yönelik grup etkinliklerinin yapılması gereklidir.

4. Öğretmenler, problem davranışlarla daha doğru baş edebilmeleri için çocuklara yönelik ben dili kullanımına teşvik edilmelidir.

5. Oyun, çocuğun hayatı öğrenme aracıdır bu yüzden çocuğun sağlıklı gelişimi için çok önemlidir. Aynı zamanda oyun, çocukların sıkıntılarını dışarı vurma aracıdır. Çocuk, oyun yolu ile duygularını ve ihtiyaçlarını ifade edebilmektedir. Yaşadığı zorluklara oyunları için yer vererek birçok sorunu kendi başına çözümlenebilir becerisini geliştirir. Bu yüzden okul öncesi eğitim kurumlarında, çocukların problem davranışlarının azaltılması ve sosyal becerilerinin gelişmesi için çocuklara rahat ve güvenli bir şekilde oyun oynayabilecekleri ortam, materyal ve zaman sağlamak önemlidir.

6. Okul öncesi dönemde bağlanma, sosyal beceri gelişimi ve problem davranışlar önemli konulardır. Bu konulara yönelik problemlerin fark edilebilmesi ve çözüm bulunabilmesi için rehberlik servisleri ile işbirliği yapılması önemlidir. Bu nedenle okul öncesi kurumlarında rehber öğretmenlerin görev yapması bu süreçlerin daha sağlıklı yürütülebilmesi için gereklidir.

KAYNAKÇA

- Acun Kapıkıran, N., Bora İvrendi, A., Adak, A. (2004). “Okul Öncesi Çocuklarında Sosyal Beceri: Durum Saptaması” *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 1*, 19-27.
- Alisinanoğlu, F., Kesicioğlu, O.S. (2010). “Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Davranış Sorunlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Giresun İli Örneği)”, *Kurumsal Eğitim Bilim Dergisi*, 3(1): 93-110.
- Alisinanoğlu, F., Özbey, S. (2009). “Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 60-72 Aylık Çocukların Problem Davranışlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi” *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2/6.
- Alisinanoğlu, F., Ulutaş, İ. (2003). “Çocukların Kaygı Düzeyleri İle Annelerinin Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 128: 65-71.
- Ankay, A. (2013). *Ruh Sağlığı ve Davranış Bozuklukları*. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Aral, N., Kandır, A., ve Yaşar, M. C. (2003). *Okul Öncesi Eğitim 1*. İstanbul: YA-PA.
- Aral, N., Baran, G., Bulut, Ş., ve Çimen, S. (2001). *Çocuk Gelişimi 2*. İstanbul: YAPA.
- Avcıoğlu, H. (2009). *Etkinliklerle Sosyal Beceri Öğretimi*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Aydın, B. (2015). *Çocuk ve Ergen Psikolojisi*. Ankara: Nobel.
- Bacanlı, H. (2014). *Sosyal Beceri Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Birliği, A.P. (2007). *DSM-IV-TR: Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı*. (Çev. E.Köroğlu) İstanbul: Hekimler Yayın Birliği, 2000.
- Birliği, A.P. (2014). *DSM-5: Tanı Ölçütleri Başvuru El Kitabı*. (Çev. E.Köroğlu) İstanbul: Hekimler Yayın Birliği, 2013.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss: Volume I. Attachment*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and Loss: Volume II. Separation: Anxiety and Anger*. United States of America: Basic Books.
- Bowlby, J. (1980). *A Secure Base: Parent-Child Attachment and Healthy Human Development*. United States of America: Basic Books

Bowlby, J. (1980). *Attachment and Loss: Volume III. Loss: Sadness and Depression*. New York: Basic Books.

Bowlby, J. (1969). *Bağlanma* (Çev. T.V. Soylu). İstanbul: Pinhan Yayıncılık, 2013.

Bretherton, I. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth, *Developmental Psychology*, 28: 759-775. http://www.psychology.sunysb.edu/attachment/online/inge_origins.pdf

Bryan, T., Burstein, K., Ergul, C. (2004) The Social-Emotional Side Of Learning Disabilities: A Science-Based Presentation Of The State Of The Art, *Learning Disability Quarterly*, 27:45-51.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Cirhinlioğlu, F. G. (2015). *Çocuk Gelişimi ve Ruh Sağlığı*. Ankara: Nobel.

Coplan, J. (2013). *Behavior Management Plan for Internalizing Behavior*. <http://www.drcoplan.com/media/NASP-1.pdf>

Cüceloğlu, D. (2008). *İnsan ve Davranışları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Çağdaş, A. (2015). *Anne Baba Çocuk İletişimi*. Ankara: Eğiten Kitap.

Çamurlu Keser, C. (2006). *Annenin Bağlanma Düzeyi ve Çocuk Yetiştirme Sürecinin Çocuğunun Bağlanma Düzeyine Etkisi*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bursa.

Çelik, H., Ekşi, H., Gülsu, N. (Mart 2017). “Orta Çocukluk Döneminde Güvenli Bağlanma ile Mükemmeliyetçiliğin Çeşitli Değişkenler Bağlamında İncelenmesi” *Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*, 7: 53-68.

Çimen, N. (2009). *Okul Öncesi Eğitimi Programında Altı Yaş Grubu Çocukların Sosyal Becerilerinin Gerçekleşme Düzeyi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.

Çubukçu, Z., Gültekin, M. (2006). “İlköğretimde Öğrencilere Kazandırılması Gereken Sosyal Beceriler”. *Bilig*, 155-174.

Deniz, M. E., Hamarta, E., & Arı, R. (2005). “An Investigation Of Social Skills And Loneliness Levels of University Students With Respect to Their Attachment Styles In A Sample Of Turkish Students”. *Social Behavior and Personality*, 33 (1), 19-32.

Ekici, F. (2015). “Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Çocukların Sosyal Becerileri İle Aile Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7,(02).

Erbay, E. (2008). *Okul Öncesi Eğitim Alan ve Almayan İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Becerilere Sahip Olma Düzeyleri*, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Denizli.

Erol, N., Kılıç, C., Ulusoy, M., Keçeci, M., ve Şimşek, Z. (1998) “Türkiye Ruh Sağlığı Profili Raporu”. T.C. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara.

Erozkan, A. (2009), “The Relationship Between Attachment Styles And Social Anxiety: An Investigation With Turkish University Students”, *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 37(6), 835-844. DOI: <https://doi.org/10.2224/sbp.2009.37.6.835>

Geçin, G. (2016). *5-6 Yaş Çocukların Bağlanma Durumları İle Okul Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Görgü, E. (2015). *Okula Devam Eden 5 - 6 Yaş Grubu Çocukların Bağlanma Biçimleri Ve Sosyal Davranışları İle Annelerinin Bağlanma Biçimi Ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlamamış Doktora Tezi, İstanbul.

Gözün Kahraman, Ö., Kurt, G. (Aralık 2013). “Öğretmen Adaylarının Olumlu Sosyal ve Saldırgan Davranış Eğilimlerinin İncelenmesi” *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3: 236-243.

Graham, C.A., Easterbrooks, M. (2000), “School-Aged Children's Vulnerability To Depressive Symptomatology: The Role Of Attachment Security, Maternal Depressive Symptomatology, And Economic Risk”, *Development and Psychopathology*, 12(2), 201-213.

Gresham, F.M., Elliott, S.N. (1987). The Relationship Between Adaptive Behavior and Social Skills: Issues in Definition and Assessment *.Journal of Special Education*, 21: 167-181.

Halpern, L. F. (2004) “The Relations of Coping and Family Environment to Preschoolers' Problem Behavior” *Journal of Applied Developmental Psychology* , 25: 399-421

Hazan, C., Shaver, P. R. (1994). Attachment as an Organizational Framework for Research on Close Relationships, *Psychological Inquiry*, 5: 1-22.

Kandır, A. (2001). “Çocuk Gelişiminde Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Yeri ve Önemi” *Milli Eğitim Dergisi*, 151.

Kanlıkılıçer, P. (2005). *Okul Öncesi Davranış Sorunlarını Tarama Ölçeği: Geçerlilik Güvenirlik Çalışması*, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Kargı, E. (Ed.) (2016). *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim*. Ankara: Pegem Akademi.

Kaymak, P. (2015). *Bağlanma Stillerinin Okul Öncesi Dönem Sosyal Davranışlara Etkisinin İncelenmesi*, Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Kesebir, S., Özdoğan Kavzoğlu, S., Üstündağ, M.F, (2011). “Bağlanma ve Psikopatoloji”, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(2):321-342

Kılınc, N. (2016). *5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Beceri Ve Problem Davranışları İle Oyun Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Karabük.

Koçak, N. (2001). “Erken Çocukluk Döneminde Eğitim ve Türkiye’de Erken Çocukluk Dönemi Eğitiminin Durumu”. *Milli Eğitim Dergisi*, 151.

Lawson, C. (2003). *Social Skills and School*. Center for Development and Learning.

Matas, L., Arend, R.A., Sroufe L.A. (1978). “Continuity of Adaptation in The Second Year: The Relationship Between Quality of Attachment and Later Competence”. *Child Development*, 49(3), 547-556.

McGinnis, E. (2003). *Sosyal Beceri Öğretim Programı (Çev., S. Yıldırım Doğru)*. Ankara: Nobel, 2016.

Michelson, L., Sugai, D.P., Wood, R.P., Kazdin, A.E. (1983). *Social Skills Assessment and Training Children: An Empirically Based Handbook*, Springer Science+Business Media, LLC.

Morsünbül, Ü., Çok, F. (2011). Bağlanma ve İlişkili Değişkenler. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3: 553-570.

Moss, E., Smolla, N., Cyr, C., Dubois-Comtois, K., Mazzarello, T., Berthiaume, C., (2006). “Attachment and Behavior Problems in Middle Childhood as Reported by Adult and Child Informants”, *Development and Psychopathology*, 18: 425-444.

Muris, P., Mayer, B., Meesters, C. (2000) “Self Reported Attachment Style, Anxiety and Depression in Children”, *Social Behavior and Personality*, 28 (2), 157-162.

Muris, P., Meesters, C., Melick, M., Zwambag, L., (2001). "Self-reported Attachment Style, Attachment Quality, and Symptoms of Anxiety and Depression in Young Adolescents", *Personality and Individual Differences*, 30, 809-818.

Oral, I., Yaşar, D., & Tüzün, I. (2016, Şubat). Her Çocuğa Eşit Fırsat: Türkiye'de Erken Çocukluk Eğitiminin Durumu ve Öneriler.

Orhan, M. (2010). *Okulöncesi Kaynaştırma Öğrencileriyle Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Sosyal Beceri ve Problem Davranışlarının Düzeyi İle Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi*, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.

Özbey, S. (2009). *Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği'nin (PKBS-2) Geçerlik Güvenirlik Çalışması Ve Destekleyici Eğitim Programının Etkisinin İncelenmesi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.

Parker, J. G., Asher, S. R. (1987). "Peer Relations and Later Personal Adjustment: Are Low-Accepted Children At Risk?". *Psychological Bulletin*, No. 3, 357-389.

Seven, S. (2006). *6 Yaş Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeyleri İle Bağlanma Durumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*, Gazi Üniversitesi, Doktora Tezi, Ankara.

Seven, S. (2007). Ailesel Faktörlerin 6 Yaş Çocuklarının Sosyal Davranış Problemlerine Etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. 51:477-499.

Sözüğeçer, Z. (2011). *Çocuklardaki Davranış Problemlerinin, Bağlanma Stilleri, Aile İşlevleri Ve Anne Kabul Alguları Açısından İncelenmesi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Türköz, Y. (2007). *Okulöncesi Çocuklarda Bağlanma Örüntüsünün Kişilerarası Problem Çözme ve Açık Bellek Süreçlerine Etkisi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.

Tüzün, O., Sayar K. (2006). "Bağlanma Kuramı Ve Psikopatolojisi", *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 19(1):24-39.

Uluç, S., Öktem, F. (2009). "Okul Öncesi Çocuklarda Güvenli Yer Senaryolarının Değerlendirilmesi", *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(93), 69-83.

Ural, O., Güven, G., Sezer, T., Efe Azkeskin, K., Yılmaz, E. (2015). "Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Bağlanma Biçimleri ile Sosyal Yetkinlik ve Duygu Düzenleme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*.

Waters, E., Wippman, J., Sroufe, L.A. (1979). "Attachment, Positive Affect, and Competence in The Peer Group: Two Studies in Construct Validation", *Child Development*, 50, 821-829.

Wei, M., Mallinckrodt, B., Russell, D. W., & Abraham, W. T. (2004). Maladaptive Perfectionism as a Mediator and Moderator Between Adult. *Journal of Counseling Psychology*, 201-212.

Yaşar Ekici, F., (2015). "Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Çocukların Sosyal Becerileri İle Aile Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2),1-33.

Yaşar, V. (2016). *Çocuklarda Depresyon Düzeyi Ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Yavuzer, H. (2002). *Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2015). *Okul Çağı Çocuğu*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2016). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yörükan, T. (2011). *Bağlanma ve Sonraki Yaşlarda Görülen Etkileri*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Yörükoğlu, A. (1987). *Çocuk Ruh Sağlığı*. Ankara: Türkiye İş Bankası KültürYayınları.

Yüksek Usta, S. (2014). *Okul Öncesi Dönemde Çocuklarda Davranış Problemlerinin Anne-Çocuk ve Öğretmen İlişkileri Açısından İncelenmesi*, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Yüksel, G. (1998). "Sosyal Beceri Envanterinin Türkçe'ye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları". *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 39-48.

Yüksel, G. (1999). "Sosyal Beceri Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerine Etkisi". *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 37-47.

EKLER

EK-1 DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Sevgili Anne,

Çocuğunuz ve sizinle ilgili sorulardan oluşan bir “Demografik Bilgi Formu” verilmiştir. Cevaplarınız bilimsel bir çalışma için kullanılacak ve gizli tutulacaktır. Soruları içten ve gerçeğe uygun olarak yanıtlamanız, araştırmanın sonucu açısından önemlidir.

1.Çocuğunuzun cinsiyeti nedir?

- a. Kız () b. Erkek ()

2.Çocuğunuzun yaşı kaçtır?

.....

3. Çocuğunuzun doğum sırası nedir?

- a. İlk çocuk () b. Ortanca Çocuk/Ortancalardan biri () c. Son çocuk ()

4. Çocuğunuzun kardeş sayısı (kendi hariç):

- a. 0 () b. 1 () c. 2 () d. 3 () e. 4 ve üstü ()

5. Anne-babanın şuan ki durumu nedir?

- a. Evli ve birlikte yaşamaktalar () b. Evli ve ayrı yaşamaktalar () c. Boşandılar ()

6. Çocuk kiminle birlikte yaşıyor?

- a. Anne ve babayla () b. Anneyle () c. Babayla () d. Diğer.....

7.Aileniz ekonomik düzey bakımından hangi gruba girer?

- a. Düşük () b. Orta () c. Yüksek ()

8.Annenin öğrenim durumu nedir?

- a. Okur yazar () b. İlkokul mezunu () c. Ortaokul mezunu () d. Lise mezunu ()
e. Üniversite mezunu () f. Lisansüstü mezunu ()

9.Anne çalışıyor mu?

- a. Evet () b. Hayır ()

10.0-1 yaş döneminde çocuğun bakımını kim tarafından gerçekleştirildi?

- a. Anne-Baba () b. Anneanne Babaanne () c. Akraba () d. Bakıcı ()

EK-2

BAĞLANMA ÖYKÜ TAMAMLAMA TESTİ (BÖTT) KILAVUZU

Malzemeler:

Kareli bir karton, araba, çimen, kaya, masa, 3 sandalye, tabaklar, bardaklar, pasta, yatak, battaniye, anne, baba, büyükanne, kız çocuk, erkek çocuk

Yönerge

Şimdi, nelerimiz var bir bakalım (aile figürlerini çıkarın, figürleri katılımcıya gösterin ve tanıttin).

Katılımcının çocuk figürüne isim vermesi sağlanır.

“Bak bu bizim ailemiz. Bu büyükanne, bu anne, bu baba ve bu da çocuk. Hadi çocuğa isim verelim. Çocuğun ismi ne olsun istersin?” “Şimdi ailemizle ilgili bazı öyküler uydurup, oynatacağız. Ben bu aile ile ilgili öyküler anlatmaya başlayacağım, sen de bu öykülerin sonunu anlatacaksın.”

Doğum günü öyküsü (ısınma oyunu)

Malzemeler:

Masa, pasta, anne, büyükanne, baba, çocuk

“Bu bir masa. Bugün anne çok güzel bir şey yapmış. Ne yapmış? (çocuğu harekete geçirin ve o pastayı görüp isimlendirene kadar bekleyin). Evet bir pasta! Ne pastası acaba? Evet bir doğum günü pastası. Şimdi öyküyü dikkatlice dinle. Anne çok güzel bir doğum günü pastası yapmış. Şimdi de herkesi masaya çağırıyor.”

Anne:Büyükanne, baba, X hadi gelin. Doğum günü partisi yapalım. “Hadi bakalım... Şimdi de sen bu öykünün gerisini oynat.”

1. Öykü: Kazara Dökülen Meyve Suyu Öyküsü

Malzemeler: Masa, sandalye, tabaklar, bardaklar, anne, baba, çocuk

“Tamam., Aklıma yeni bir hikaye geldi” (büyükanneneyi kaldırın ve yeni figürleri aşağıda gösterildiği gibi yerleştirin, masadan uzaklaştırın.) Çocuk Uygulamacı (içinde sofraya malzemelerinin olduğu kutuyu sallayın) “Akşam yemeği için sofrayı hazırlamamda bana yardım eder misin?” (kutu katılımcıya verilir, katılımcı sofrayı hazırlayana kadar beklenir, eğer yardım isterse yardımcı olunur)

“Şimdi aileyi yemek masasının etrafına oturtalım, böylece yemeğe hazır olsunlar” (katılımcı figürleri yerleştirene kadar beklenir).

(kaldığı yerden devam eder) “Ailemiz akşam yemeği yiyor. X (çocuğun verdiği isim) ayağa kalktı, uzandı ve meyve suyunu kazara devirdi.” (çocuk figürünü meyve suyu bardağını devirecek şekilde hareket ettirin, çocuğun bardağı açıkça görmesini sağlayın)
Anne: “X meyve suyunu döktün” (sitemli ama aşırıya kaçmayan bir ses tonuyla; anneyi X’e çevirin ve konuştuğu sırada hareket ettirin).
Uygulamacı: “Şimdi ne olduğunu bana göster”

2. Öykü: Yatak Odasındaki Canavar Öyküsü

Malzemeler: Üzerinde battaniyesi olan bir yatak anne, baba, çocuk
“Ailemizi yeni oyun için hazırlayalım mı?” (Oyuncakları aşağıda görüldüğü gibi yerleştirin).
Anne, baba ve çocuk oturma odasındaki koltuklarda oturtulur, TV seyredeler) Çocuk yatak Uygulamacı “Şimdi neler olduğuna dikkatle bakalım.”
Anne: (annenin yüzü öyküdeki çocuğa çevrilir ve konuşurken hafifçe hareket ettirilir.)
“Evet X yatma vakti geldi. Hadi bakalım, odana git ve uyu. İyi geceler..”
” **Baba:** “İyi geceler çocuğum” (yüzü çocuğa dönerek, bir parça hareket verip ve sesi kalınlaştırarak)
Çocuk: “Tamam anne baba gidiyorum. İyi geceler” (çocuk figürünü yatağa doğru yürütün)
Uygulamacı: “X odasına gidiyor gidiyor.....”
Çocuk: “Anne! Baba! Odamda bir canavar var! Odamda canavar var! (korkmuş bir ses tonuyla) “Şimdi ne olduğunu bana göster”
YARDIMLAR Eğer katılımcı kendiliğinden söze başlamazsa uygulamacı yardım eder:
“Çocuk ses duyunca ne yapmış?” Diğer yardımlar için ‘dökülen meyve suyu’ öyküsüne bakılabilir. Eğer katılımcı bitirmiş gibi görünüyorsa ya da öyküyü tekrar etmeye başlamışsa: “Hazırsan yeni bir tanesine geçelim.”

3. Öykü: Yaralı Diz Öyküsü

Malzemeler: Kayalık için sünger, çimen için keçe, anne, baba, çocuk

“Tamam, Şimdi başka bir öyküm var. Ben bunları toplarken, sen ailemizi oraya koy ve yeni öykü için hazırla.” (Uygulamacı masanın köşesini gösterir. Öyküde kayalığa tırmanan çocuk dışında ailenin geri kalanının kayalıktan en az 30 cm uzak olması önemlidir)
“Bak şimdi elimde neler var! (Bir parça yeşil alan ve kayalık yerleştirilir) Burası bir park alanı. “Bunlar bizim ailemiz, parkta dolaşmaya çıkmışlar. Burada yüksek, oldukça yüksek bir kayalık var.”

Çocuk: “Anne, baba bakın. Bu çok yüksek kayalığa nasıl da tırmandığımı seyredin.” (çocuk figürü kayalığa tırmandırılmaya başlanır ve aniden düşer) “Off!, dizim acıyor.. Çok acıyor.” (ağlamaklı bir sesle)

Uygulamacı: “Şimdi ne olduğunu bana göster”

YARDIMLAR

Eğer katılımcı kendiliğinden söze başlamazsa uygulamacı yardım eder: “Dizi yaralanınca neler yapmışlar?” Diğer yardımlar için ‘dökülen meyve suyu’ öyküsüne bakılabilir. Eğer katılımcı bitirmiş gibi görünüyorsa ya da öyküyü tekrar etmeye başlamışsa: “Hepsi bu kadar. Hadi gel şimdi bunları kaldıralım ve başka bir tanesini yapalım.”

4. Öykü: Ayrılık Öyküsü

Malzemeler: Çimen, araba, anne, baba, büyükanne, çocuk “

Hadi bu sefer büyükanneyi kullanalım.” (Yeşil alan ve arabayla birlikte, aile ve büyükanne masaya aşağıdaki gibi yerleştirilir. Arabanın, katılımcının önünde olması ve her iki ebeveynin çocuklara ve büyükanneye bakıyor olması önemlidir)

“Burası ailenin ön bahçesi, ve bu da onların arabası.” (Araba katılımcının önünde durduğu sırada anne ve babanın yüzleri çocuk ve büyükanneye çevrilir)

“Sanırım (katılımcının ismi), anne ve baba tatile gidiyorlar.”

Anne: “Evet X... Baban ve ben bir tatile gidiyoruz. Şimdi senden ayrılıp, tatile çıkıyoruz.” (Anne hafifçe hareket ettirilerek çocuklarla konuşturulur)

Baba: “Bir hafta sonra görüşürüz. Sen büyükannele kalacaksın.” (Baba hafifçe hareket ettirilerek çocukla konuşturulur)

Uygulamacı: “Şimdi ne olduğunu bana göster.”

Önemli Not: Uygulamacı, katılımcının figürleri arabaya yerleştirmesine ve arabayla uzaklaştırmasına izin vermelidir. Eğer katılımcı arabayla uzaklaşmalarını sağlayamazsa, sadece bu durumda uygulamacı karışır. Eğer katılımcı çocukları da arabaya yerleştirirse, “Hayır, sadece anne ve baba gidiyorlar denir.” Çocuk arabayı uzaklaştırdıktan sonra (zorunlu olduğu takdirde uygulamacı), uygulamacı arabayı masanın altına alır ve gözden uzaklaştırır. Eğer katılımcı arabayı bulup getirmek isterse, “gitmişler hemen dönmüşler” derse (ayrılığın inkarı) “hayır, onlar henüz geri gelmediler” denir

. **Uygulamacı:** “Ve uzaklara gittiler”(araba masanın altına alınır.) “Şimdi ne olduğunu bana göster.” Anne babanın kaybolmasının ardından yeniden dönene kadar 2 dakika beklenir.

YARDIM “Anne ve babası gidince X ne yapmış?”

5. Öykü: Yeniden Bir araya Gelme Öyküsü

Malzemeler: Çimen, araba, anne, baba, büyükanne, çocuk

Araba, içindeki iki ebeveynle beraber masanın altından geri getirilir. Çocuktan uzak olacak şekilde masanın üzerine yerleştirilir. (örneğin, katılımcının ulaşmasını ve arabayı sürmesini engelleyecek şekilde uygulamacının yakınına konulur.) Eğer bir önceki

oyunda katılımcı, çocuklar ve büyükanneyi masanın ortasına yaklaştırmışsa, geri gelen araba ve çocuk figürleri arasında mesafe oluşturacak şekilde bu figürler katılımcıya yakın bir yere geri koyulur.

Eveet, ne oldu biliyor musun? Bir hafta geçti ve büyükanne pencereden dışarı bakıyor.”
(Büyükannenin yüzü arabaya doğru çevrilir ve konuşurken biraz hareket ettirilir.)

Büyükanne: “Bak X, anne baban geri geldi. Tatilden eve geri döndüler.”

Uygulamacı: “Şimdi ne olduğunu bana göster” (katılımcının arabayı eve yaklaştırmasına izin verilir ve gerekiyorsa yardımcı olunur.)

YARDIM “Anne ve baba eve döndüklerinde neler olmuş.”

BAĞLANMA ÖYKÜ TAMAMLAMA TESTİ DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ ÖYKÜ

1 (dökülen meyve suyu) Eğer anne-baba dökülenleri temizlerse, çocuk yemek yemeğe devam ederse, şiddet içermeyen bir disipline baş vurursa (daha dikkatli ol oğlum/kızım gibi) öykü güvenli olarak sınıflanır. Eğer fiziksel yada sözel şiddet varsa, çocuk cezaya çarptırılıyorsa yada katılımcı “bilmiyorum” şeklinde tepki veriyorsa, çocuk annenin davranışından bağımsız olarak ağlıyor ya da korku tepkisi gösteriyorsa öykü güvensiz olarak sınıflanır.

ÖYKÜ 2 (uyanık çocuk) Eğer anne-baba korkan çocukla ilgileniyorsa, herhangi biri çocuğu yatıştırıyorsa ve çocuk tekrar uykuya dönüyorsa öykü güvenli olarak sınıflanır. Eğer anne-baba çocukla ilgilenmiyorsa, canavar çocuk yada anne-babaya zarar veriyorsa, çocuk uykuya dönemiyorsa yada katılımcı “bilmiyorum” şeklinde tepki veriyorsa, hep beraber korkup kaçıyorlarsa güvensiz olarak sınıflanır. Anne baba gelmiş, “canavar yok” deyip gitmişse, “çocuk uyumuş mu?” diye sorulur. Yanıt “evet” ise güvenli, “hayır” ise güvensiz olarak sınıflanır.

ÖYKÜ 3 (park) Çocuk dizini yaraladığında anne-baba onunla ilgileniyorsa, tedavi ediyorsa, hastaneye götürüyorsa, yatıştırıyorsa, anne-baba kayanın üstüne çıkıp yaralanmadan aşağıya iniyorsa öykü güvenli olarak sınıflanır. Anne-baba çocukla ilgilenmiyorsa, cezalandırıyorsa, fiziksel-sözel şiddet varsa, hep beraber ağlama, çaresiz kalma varsa, figürlerden biri ölüyorsa yada katılımcı bilmiyorum şeklinde tepki veriyorsa öykü güvensiz olarak sınıflanır.

ÖYKÜ 4 (ayrılma) Ayrılık öyküsünde çocuk herhangi bir başa çıkma işareti gösteriyorsa (büyükannenle oynama, televizyon izleme, alışverişe çıkma gibi), başta güçlük çekmesine rağmen (ağlama vb. separasyona tepki) günlük hayatına geri dönebiliyorsa öykü güvenli olarak sınıflanır. Çocuk sürekli olarak ağlıyorsa, saldırganlaşıyorsa, ayrılıkla uğraşmaya devam ediyorsa, hastalanıyorsa, büyükanneyi dövüyorsa, biri ölüyor-evden kaçıyor, yada katılımcı “bilmiyorum” şeklinde tepki veriyorsa, araba kaza yapmışsa, anne ya da baba ölmüşse, öykü güvensiz olarak sınıflanır. (Uyuma tepkisi çok yaygın. Çocuğun kendini yatıştırabildiğini gösterir ama ayrılıkla başetme güçlüğü var)

ÖYKÜ 5 (yeniden bir araya gelme) Eğer aile bir araya gelip diyalog kuruyorsa, birbirlerine sarılıyorlarsa, bir aile etkinliğinde bulunuyorlarsa öykü güvenli olarak sınıflanır. Aile üyeleri bir araya gelemiyorsa, çocuk saldırganlaşıyorsa, gidip saklanıyorsa, biri ölüyor-evden kaçıyor, anne-babanın tavırları şiddet içeriyorsa ya da katılımcı “bilmiyorum” şeklinde tepki veriyorsa, büyükanneneye dönüp “sen yalancısın kimse gelmedi” diyorsa, anne ya da babadan yalnızca biri dönüyor, diğeri ölüyorsa, güzel karşılıyor ama gidip arabayı tekmiyor, zarar veriyorsa öykü güvensiz olarak sınıflanır SINIFLAMA Çocuk 2 yada daha az güvensiz öykü verdiyse güvenli olarak sınıflanır. Çocuk 3 yada daha fazla güvensiz öykü verdiyse güvensiz olarak sınıflandırılır.

PRESCHOOL AND KINDERGARDEN BEHAVIOR SCALES
ANAOKULU VE ANASINIFI DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ

Lütfen her bir çocuk için bir ölçek formunu, çocuğun son 3 ay süresindeki davranışlarıyla ilgili gözlemlerinizi dikkate alarak işaretleyiniz.

Ölçekteki her madde için 4 seçenek söz konusudur.

Hiç Eğer söz konusu davranışı çocukta **hiçbir zaman** gözlemlemediyse işaretleyiniz

Nadiren Eğer söz konusu davranışı çocukta **çok nadir** gözlemliyorsanız işaretleyiniz

Bazen Eğer söz konusu davranışı çocukta **ara sıra** gözlemliyorsanız işaretleyiniz

Sıklıkla Eğer söz konusu davranışı çocukta **sıklıkla** gözlemliyorsanız işaretleyiniz

Sosyal Beceri Ölçeği

	Hiç	Nadiren	Bazen	Sıklıkla
Faktör 1-Sosyal İşbirliği Becerileri				

EK-4**Problem Davranış Ölçeği**

	Hiç	Nadiren	Bazen	Sıklıkla
Faktör 1-Dışa Yönelim				

T.C.
TEKİRDAĞ VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 43996270/44/18837735
09/11/2017

Konu : Anket Uygulaması

VALİLİK MAKAMINA

İlgi Çerkezköy İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne 03/11/2017 tarih ve 32905227/44-E.18403013 sayılı yazısı.

Üsküdar Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Öğrencisi İnan YILMAZ'ın "Okul Öncesi Dönemde Çocukların Beğlenme Biçimi ile Sosyal Beceri ve Problem Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı tez çalışmasında, ilimiz Çerkezköy İlçesine Bağlı Aşağıda isimleri belirtilen okullarda öğrenim gören altıncı sınıftaki öğrencilerine ve velilerine yönelik anket uygulama isteği, ilçe yazı ile Müdürlüğümüze bildirilmiştir.

Söz konusu araştırma uygulaması, Müdürlüğümüz Değerlendirme Komisyonu tarafından incelenmiş olup anketin uygulanmasında bir sakınca görülmediği, yapılacak çalışmalar sonucunda hazırlanacak raporun Müdürlüğümüze gönderilmesinin uygun olacağı bildirilmiştir.

Bu kapsamda enaydı bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen, uygulama sırasında da müdürlük ve ilzahi örnekten çoğaltılan anket somutunun eğitim öğretilini aksatmayacak şekilde, okul müdürlerinin koordinasyonunda ve kontrolünde, gönüllülük esas olarak kaydıyla aşağıda ilçesi ve isimleri belirtilen okullarda öğrenim gören altıncı sınıftaki öğrencilerine ve velilerine yönelik olarak, Millî Eğitim Bakanlığı'nun 2017/25 sayılı "Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzimleri" konulu genelgesiyle gerçekleştirilmesi Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Olanaklarına arz ederim.

Veysel ÇALIK
İl Millî Eğitim Müdürü V.

OLUR
09/11/2017

Suat YILDIZ
Vali a.
Vali Yardımcısı

Strateji Geliştirme Sube Müdürlüğü-TEKİRDAĞ
Tel : (0 282) 261 20 11 (Dahili: 147)
E-Posta: strateji@elbirleme59@meb.gov.tr

İletişim: M. KOCA Tekni-yen
Faks: (0 282) 261 87 32
Web Sayfası: http://tekirdag.meb.gov.tr

Bu belge, devlet elektronik imzaları ile oluşturulmuştur. http://www.egitim.gov.tr adresinden cbc6f-59c0-0105-0212-37dd1 valili ile doğrulanabilir.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı-Soyadı: İmren YILMAZ

Doğum Yeri ve Tarihi: Eyüp – 18.09.1989

E mail Adresi: imrenyilmaz18@gmail.com

Eğitim Durumu

2015-2018: Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Yüksek Lisansı

2010-2012: Yıldız Teknik Üniversitesi, Pedagojik Formasyon Programı

2009-2012: İstanbul Kültür Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Yönetimi Organizasyonu Yandal Programı

2008-2012: İstanbul Kültür Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü

İş Deneyimi

2012 - : MEB, Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışman

Bilimsel Yayınlar ve Çalışmalar

Lisans Bitirme Projesi Konusu; Yaşlıların Kır Ya Da Kentte Yaşamalarının İşlevsellik Düzeyleri Üzerine Etkisi